

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 9. srpnja 2021.
C(2021) 4997 finalno

PRILOG 1

PRILOG

**Provedbenoj odluci Komisije
o donošenju višegodišnjeg programa rada za program LIFE za razdoblje 2021.–2024.**

HR

HR

Višegodišnji program rada za provedbu programa LIFE za razdoblje 2021.–2024.

Popis kratica i pokrata	1
1. UVOD.....	3
2. STRUKTURA	4
2.1. Potprogram „Priroda i bioraznolikost“ i povezana područja intervencije	4
2.2. Potprogram „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ i povezana područja intervencije	7
2.3. Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“ i povezana područja intervencije	10
2.4. Potprogram „Prijelaz na čistu energiju“ i povezana područja intervencije	12
3. DODJELA SREDSTAVA.....	14
4. BESPOVRATNA SREDSTVA	15
4.1. Bespovratna sredstva za djelovanje	16
4.1.1. Projekti standardnih djelovanja (SAP-ovi).....	16
4.1.2. Strateški projekti (SP).....	17
4.1.3. Projekti tehničke pomoći (projekti TA).....	21
4.1.4. Ostala djelovanja (OA)	24
4.2. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstava za djelovanje.....	25
4.2.1. Jednostupanjski postupak za SAP-ove, projekte TA i 'ostala djelovanja'	25
4.2.2. Dvostupanjski postupak za SAP	27
4.2.3. Dvostupanjski postupak za SP	28
4.3. Bespovratna sredstva za poslovanje.....	31
4.4. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstva za poslovanje.....	31
4.5. Indikativni rokovi za pozive na podnošenje prijedloga	34
5. DRUGI OBLICI FINANCIRANJA	34
5.1. Ugovori o nabavi.....	35
5.2. Nagrade	35
5.3. Aktivnosti koje se provode radi pružanja potpore ulaganjima, uključujući mješovito financiranje	35
5.3.1. Potpora financiranju tehničke pomoći za ulaganja u okoliš i borbu protiv klimatskih promjena.....	35
5.3.2. Potpora financiranju ulaganja u energetsku učinkovitost i obnovljivu energiju	37
5.4. Potpora financiranju ostalih djelovanja u okviru neizravnog upravljanja	38

5.4.1.	Financijska potpora za druge aktivnosti neizravnog upravljanja u području okoliša i klime	38
5.4.2.	Financijska potpora za aktiviranje ulaganja privatnog sektora u energetsku učinkovitost	39
5.5.	Projekti koji se financiraju drugim oblicima financiranja koji će biti uključeni u udio proračuna od 85 % u skladu s člankom 9. stavkom 3.	39
6.	KUMULATIVNO FINANCIRANJE	40
6.1.	Način upravljanja	40
6.2.	Provedbeno tijelo	40
6.3.	Pravila provedbe	40

Popis kratica i pokrata

BEST	Program dodjele bespovratnih sredstava za bioraznolikost u najudaljenijim regijama i prekomorskim zemljama i područjima
CSA	djelovanja koordinacije i potpore
DEEP	Platforma za smanjivanje rizika u području energetske učinkovitosti
EA	izvršna agencija
EASIN	Europska mreža podataka o stranim vrstama
EEFIG	Grupacija finansijskih institucija za energetsku učinkovitost
EIB	Europska investicijska banka
instrument ELENA	Europski instrument za lokalnu energetsku podršku
EIR	pregled aktivnosti u području okoliša
EIT	Europski institut za inovacije i tehnologiju
ETS	sustav trgovanja emisijama
EMAS	sustav ekološkog upravljanja i neovisnog ocjenjivanja
FAO	Organizacija za prehranu i poljoprivredu
FISE	Europski informacijski sustav za šume
ICT	informacijske i komunikacijske tehnologije
IEA	Međunarodna agencija za energiju
IUCN	Međunarodna unija za očuvanje prirode
KIC	potpora zajednicama znanja i inovacija Europskog instituta za inovacije i tehnologiju
LUCAS	okvirno istraživanje o uporabi zemljišta/pokrivenosti tla
MAWP	višegodišnji program rada
MRVA	praćenje, izvješćivanje, provjera i akreditacija
NAPCP	nacionalni programi kontrole onečišćenja zraka
NECP	nacionalni energetski i klimatski planovi
NEEAP	nacionalni akcijski planovi za energetsku učinkovitost
NEC	nacionalna gornja granična vrijednost emisija
PAF	prioritetni akcijski okvir
OA	ostala djelovanja

OECD	Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj
OEF.....	utjecaj organizacije na okoliš
OEFSR-i	sektorska pravila o utjecaju organizacije na okoliš
PEF	utjecaj projekta na okoliš
PEFCR-i	pravila kategorije utjecaja proizvoda na okoliš
PLP	projekti za rješavanje <i>ad hoc</i> zakonodavnih i političkih prioriteta
RBMP	planovi upravljanja riječnim sливом
SAP	projekti standardnih djelovanja
SGA	sporazum o dodjeli posebnih bespovratnih sredstava
SIP	strateški integrirani projekti
SMART	specifično, mjerljivo, ostvarivo, realistično i vremenski određeno
SNAP	strateški projekti za prirodu
TA-CAP	projekti tehničke pomoći za izgradnju kapaciteta tijela država članica
TAIEX	tehnička pomoć i razmjena informacija
TA-PP	projekti tehničke pomoći za pripremu strateških projekata za prirodu i strateški integriranih projekata
projekti TA	projekti tehničke pomoći
TA-R	projekti tehničke pomoći za projekte reproduciranja i povećanja vrijednosti rezultata
TFEU	Ugovor o funkcioniranju Europske unije
UNFCCC	Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime
UNEP	Program Ujedinjenih naroda za okoliš
WHO.....	Svjetska zdravstvena organizacija
WISE	Europski informacijski sustav za vode
WMP	planovi gospodarenja otpadom

1. UVOD

U skladu s člankom 3. Uredbe (EU) br. 2021/783 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2021. o uspostavi Programa za okoliš i djelovanje u području klime (LIFE) i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1293/2013 (dalje u tekstu „Uredba LIFE“), 'Opći je cilj programa LIFE doprinijeti pomaku prema održivom, kružnom i energetski učinkovitom gospodarstvu koje se temelji na obnovljivoj energiji, klimatski je neutralno i otporno na klimatske promjene, kako bi se zaštitala, obnovila i poboljšala kvaliteta okoliša, uključujući zrak, vodu i tlo, zaustavilo i preokrenulo gubljenje bioraznolikosti i pristupilo rješavanju problema degradacije ekosustava, među ostalim i podupiranjem provedbe mreže Natura 2000 i upravljanja njome, čime se doprinosi održivom razvoju. Programom LIFE također se podupire provedba općih programa djelovanja donesenih u skladu s člankom 192. stavkom 3. TFEU-a'.

U tom pogledu, program LIFE u cjelini u potpunosti odgovara ciljevima i cilnjim vrijednostima europskog zelenog plana¹ kojem je cilj:

- preobraziti EU u pravedno i prosperitetno društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom u kojem 2050. neće biti neto emisija stakleničkih plinova i u kojem gospodarski rast nije povezan s upotrebom resursa;
- zaštiti, očuvati i poboljšati prirodni kapital EU-a te zaštiti zdravlje i dobrobit građana od rizika i učinaka povezanih s okolišem i klimom.

Program LIFE doprinijet će tim prioritetima kroz svoja četiri potprograma, posebno

- poticanjem i integriranjem provedbe ciljeva politike EU-a za zaustavljanje i preokretanje gubljenja staništa i vrsta divljih životinja u svim sektorima, kao i ciljeva Strategije za bioraznolikost do 2030.;
- podržavanjem prijelaza na kružno gospodarstvo te zaštitom i poboljšanjem kvalitete prirodnih resursa EU-a, uključujući zrak, tlo i vodu, između ostalog;
- podržavanjem provedbe okvira energetske i klimatske politike do 2030., cilja EU-a za klimatsku neutralnost do 2050. i nove strategije EU-a o prilagodbi klimatskim promjenama;
- izgradnjom kapaciteta, poticanjem ulaganja i podupiranjem provedbe politika usmjerenih na energetsku učinkovitost i obnovljive izvore energije manjeg opsega.

Sadašnji višegodišnji program rada (engl. *Multiannual Work Programme – MAWP*) za razdoblje 2021.–2024. uzima u obzir iskustvo stečeno u prethodnim programima LIFE i rezultate savjetovanja s dionicima prošenih u okviru njegove pripreme.

Obuhvaća novosti uvedene Uredbom LIFE, uključujući:

- jače djelovanje u području prirode i bioraznolikosti s proširenim područjem primjene i namjenskom potporom koordiniranim programima djelovanja u državama članicama. To će doprinijeti ambiciji bioraznolikosti da se za ciljeve u području bioraznolikosti² u 2024. osigura 7,5 %, a u 2026. i 2027. 10 % godišnje potrošnje u sklopu višegodišnjeg financijskog okvira;
- ciljanu vrijednost od 61 % za rashode kojima se podupiru klimatski ciljevi u skladu s ambicijom postizanja klimatske neutralnosti do 2050.;

¹ COM(2019)640 final

² Vidjeti „Međuinstitucijski sporazum od 16. prosinca 2020. između Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije o proračunskoj disciplini, o suradnji u vezi s proračunskim pitanjima i o dobrom financijskom upravljanju, te o novim vlastitim sredstvima, uključujući plan za uvođenje novih vlastitih sredstava“ SL L 433 I, 22.12.2020., str. 28.

- jače djelovanje u području energetske učinkovitosti i obnovljivih energija;
- pružanje prilike za sinergije s drugim fondovima i programima, osobito kroz pečat izvrsnosti i kumulativno financiranje;
- povećani učinak radi suočavanja s društvenim izazovima kroz suradnju s programom Obzor Europa, osobito njegovim misijama za potporu europskom zelenom planu (prilagodba klimatskim promjenama, klimatski neutralni gradovi, oceani i tla);
- prošireno geografsko područje primjene koje obuhvaća prekomorske zemlje i područja (PZP-i).

Ovaj MAWP obuhvaća razdoblje od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2024.

Struktura MAWP-a slijedi popis sadržaja utvrđen u članku 18. stavku 2. Uredbe LIFE, a potprograme samo obrađuje odvojeno, kada je to potrebno.

Utvrdjuje detaljan okvir za izvršavanje provedbenih ovlasti Komisije i pruža pregled aktivnosti programa LIFE za razdoblje od 4 godine, olakšavajući tako sudjelovanje potencijalnih dionika.

Većinu aktivnosti programa LIFE izravno će provesti službe Komisije ili Izvršna agencija (engl. *Executive Agency – EA*). EA djeluje pod nadzorom Komisije i u granicama delegiranja koje je odredila Komisija. Komisija ima ukupnu odgovornost za program.

2. STRUKTURA

U skladu s člankom 4. Uredbe LIFE, program LIFE strukturiran je u dva područja – „Okoliš“ i „Djelovanje u području klime“ – i u četiri potprograma:

1. Područje „Okoliš“ obuhvaća:
 - potprogram «Priroda i bioraznolikost»,
 - potprogram «Kružno gospodarstvo i kvaliteta života»;
2. Područje „Djelovanje u području klime“ obuhvaća:
 - potprogram «Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama»,
 - potprogram «Prijelaz na čistu energiju».

Za vrijeme trajanja sadašnjeg MAWP-a, području „Okoliš“ dodijeljen je proračun od 1.801 milijarde EUR, a području „Djelovanje u području klime“ dodijeljen je proračun od 1.032,5 milijarde EUR³.

U nastavku je opisan svaki potprogram s povezanim ciljevima i područjima intervencije.

U provedbi svakog potprograma, Komisija će se nastojati pobrinuti da svako djelovanje bude u skladu sa zelenom prisegom i 'ne učini nikakvu štetu'⁴ te da ne ugrozi nijedan od ciljeva ostalih potprograma⁵, u potrazi za razvojem sinergija s ciljem ostvarivanja cjelovite vizije okoliša.

2.1. Potprogram „Priroda i bioraznolikost“ i povezana područja intervencije

U skladu sa specifičnim ciljevima potprograma utvrđenima u članku 3. stavku 2. Uredbe LIFE, potprogram „Priroda i bioraznolikost“ nastojat će:

³ Ovi iznosi ne uključuju rashode za potporu koji iznose 106 milijuna EUR za razdoblje MAWP-a.

⁴ Vidjeti: https://ec.europa.eu/info/publications/communication-european-green-deal_en

⁵ Primjerice, uzimajući u obzir rad Europske komisije na održivom financiranju, uključujući taksonomiju EU-a (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-andfinance/sustainablefinance_en).

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe (uključujući rješenja koja se temelje na prirodi i ekosystemske pristupe) za ostvarenje ciljeva utvrđenih prema zakonodavstvu i politici Unije o prirodi i bioraznolikosti ili u vezi s njima te poticati njihovo povećanje, kao i doprinositi bazi znanja i primjeni najboljih praksi, među ostalim i podupiranjem mreže Natura 2000;
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije o prirodi i bioraznolikosti ili u vezi s njima, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva, također uzimajući u obzir moguće doprinose građanske znanosti⁶;
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih rješenja/pristupa radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije o prirodi i bioraznolikosti ili u vezi s njima, reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

LIFE je od 1992. ključni alat u podupiranju provedbe direktiva o pticama i staništima te je važan, a u određenim slučajevima presudan, za uspostavu mreže Natura 2000.

Provjera prikladnosti direktiva o prirodi⁷, Akcijski plan za prirodu, ljudi i gospodarstvo⁸, kao i Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030.⁹, naglašavaju potrebu za povećanjem financiranja prirode i bioraznolikosti.

Potpriogram „Priroda i bioraznolikost“ pridonijet će ciljevima Europske unije za zaštitu, održavanje i obnovu prirodnog kapitala Unije u njezinim morskim, slatkovodnim i kopnenim ekosustavima, kako je opisano u Konvenciji o bioraznolikosti¹⁰ odnosno Bernskoj konvenciji¹¹. Osobito će doprinijeti postizanju ciljeva Strategije EU-a za bioraznolikost do 2030.¹², direktiva EU-a o pticama¹³ i staništima¹⁴, Uredbe o invazivnim stranim vrstama¹⁵, kao i relevantnih

⁶ Znanstveni rad kojeg provode pripadnici šire javnosti, često u suradnji s profesionalnim znanstvenicima i znanstvenim institucijama ili pod njihovim vodstvom.

⁷ Radni dokument službi Komisije SWD (2016) 472 final od 16. prosinca 2016. „Provjera prikladnosti zakonodavstva EU-a o prirodi (direktive o pticama i staništima), odnosno Direktive 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica i Direktive Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore“ (dalje u tekstu „Provjera prikladnosti direktiva o pticama i staništima“).

⁸ COM (2017) 198 final od 27. travnja 2017. – Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, odnosno 'Akcijski plan za prirodu, ljudi i gospodarstvo'.

⁹ COM(2019)640 final Vidjeti: https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

¹⁰ Odobrena Odlukom Vijeća 93/626/EEZ od 25. listopada 1993. o sklapanju Konvencije o biološkoj raznolikosti (SL L 309, 13.12.1993., str. 1).

¹¹ Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa, odobrena Odlukom Vijeća 82/72/EEZ od 3. prosinca 1981. o sklapanju Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (SL L 38, 10.2.1982., str. 1).

¹² Vidjeti: https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

¹³ Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010., str. 7).

¹⁴ Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992., str. 7).

¹⁵ Uredba (EU) br. 1143/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta (SL L 317, 4.11.2014., str. 35).

ciljeva iz Okvirne direktive o pomorskoj strategiji¹⁶, Okvirne direktive o vodama¹⁷ i Europske strategije za najudaljenije regije¹⁸.

Potpogramu „Priroda i bioraznolikost“ dodijeljen je indikativni iznos od 1.103,5 milijardi EUR za razdoblje 2021.–2024.

Potpogram za prirodu i bioraznolikost uglavnom će se provoditi kroz sljedeće vrste djelovanja:

1. nastavak tradicionalnog pristupa odozdo prema gore, s ciljem provođenja praktičnih i učinkovitih mjer za poboljšanje stanja očuvanosti vrsta i staništa, zdravlja i srodnih usluga ekosustava, kroz sufinanciranje projekata standardnih djelovanja (engl. *Standard Action Projects* – SAPs, vidjeti odjeljak 4.1.1. u nastavku). Svi SAP-ovi trebaju biti osmišljeni tako da postignu, kao izravni rezultat njihove provedbe, konkretna poboljšanja za vrste, staništa te ekosustave i povezane usluge, a koja će se odrediti na temelju specifičnih i mjerljivih (SMART) ciljeva. SAP-ovi su općenito usmjereni na sljedeće: (1) mjere očuvanja i obnove koje se temelje na području („prostor za prirodu“) i (2) dodatne specifične mjeru usmjerene na vrste i ekosustave/staništa s mjerama koje se ne temelje na području („zaštita/čuvanje naših vrsta i staništa“);
2. nastavak integriranog pristupa za potporu potpunoj provedbi nacionalnih ili regionalnih prioritetnih akcijskih okvira (engl. *Priority Action Frameworks* – PAFs)¹⁹ i ostalih instrumenata planiranja povezanih s politikom bioraznolikosti EU-a, kroz strateške projekte za prirodu (engl. *Strategic Nature Projects* – SNAPs), vidjeti odjeljak 4.1.2. u nastavku). SNAP-ovi obuhvaćaju djelovanja izgradnje kapaciteta i uključivanja, među ostalim i mobiliziranjem drugih izvora financiranja za prirodu i bioraznolikost. SNAP-ovi također mogu obuhvaćati specifična djelovanja očuvanja, osobito u slučaju kada se ona ne mogu podržati mobiliziranjem dodatnih sredstava iz drugih programa EU-a za financiranje (vidjeti odjeljak 4.1.2. o SNAP-ovima u nastavku);
3. strukturirani pristup za potporu provedbi specifičnih prioriteta politike kroz namjenske pozive u okviru „ostalih djelovanja“ (engl. *other actions* – OA - vidjeti odjeljak 4.1.4. u nastavku);
4. projekti tehničke pomoći (engl. *Technical Assistance* – TA), kako je utvrđeno u odjeljku 4.1.3. u nastavku.

Gore navedene vrste djelovanja mogu obuhvaćati:

- (1) mjere za promicanje i potporu očuvanja i obnove koje se temelje na području („prostor za prirodu“);
- (2) dodatne specifične mjeru usmjerene na vrste („čuvanje naših vrsta“);
- (3) upravljanje kako bi se olakšala promjena ponašanja i/ili promjena u praksama, upravljanju tlom, zemljištem i vodama, među ostalim i u pomorskim područjima, kao i očuvanje prirodnih resursa, među ostalim podupiranjem provedbe Europske

¹⁶ Direktiva 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike morskog okoliša (Okvirna direktiva o pomorskoj strategiji) (SL L 164, 25.6.2008., str. 19).

¹⁷ Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike (SL L 327, 22.12.2000., str. 1).

¹⁸ Vidjeti Komunikaciju Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru, Odboru regija i Europskoj investicijskoj banci, odnosno 'Jače i obnovljeno strateško partnerstvo s najudaljenijim regijama EU-a' (COM(2017)0623).

¹⁹ Uspostavljeni na temelju članka 8. Direktive 92/43

strategije za bioraznolikost do 2030.²⁰ i predstojeće Europske strategije za šumarstvo za uključivanje ciljeva bioraznolikosti u relevantne sektore, za izgradnju kapaciteta na svim razinama i za poboljšanje baze znanja o prirodi i bioraznolikosti, među ostalim i radi praćenja, obračuna i izvješćivanja, procjene i naknadne (*ex post*) evaluacije;

(4) osiguranje usklađenosti s propisima o okolišu i pristup pravosuđu.

Gore navedena djelovanja usmjerit će se, među ostalim, na provedbu direktive EU-a o staništima i pticama te Uredbe o invazivnim stranim vrstama, na preokretanje trenda smanjenja broja oprasivača, obnovu degradiranih i ugljikom bogatih ekosustava te poboljšanje zdravlja i otpornosti šuma.

2.2. Potprogram „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ i povezana područja intervencije

Specifični ciljevi potprograma „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ su:

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe za ostvarenje ciljeva zakonodavstva i politike Unije u području okoliša, kao i doprinositi bazi znanja i, kada je to relevantno, primjeni najboljih praksi;
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području okoliša, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva;
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području okoliša, reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

Ovaj potprogram usmjeren je na olakšavanje tranzicije prema održivom, kružnom i energetski učinkovitom gospodarstvu koje je otporno na klimatske promjene, kao i prema netoksičnom okolišu, te na zaštitu, obnovu i poboljšanje kvalitete okoliša.

Relevantnim prioritetima Europske unije doprinijet će:

- smanjenjem potrošnje resursa i olakšavanjem tranzicije prema održivom, kružnom, netoksičnom, energetski učinkovitom okolišu otpornom na klimatske promjene;
- razvijanjem kružnih sustava, u skladu s novim Akcijskim planom za kružno gospodarstvo²¹, kao i odražavanjem njegove usmjerenosti na održive proizvode, materijalne i energetski intenzivne sektore te kružne poslovne modele za zadržavanje vrijednosti. Posebna pozornost posvetit će se projektima iz najudaljenijih regija i otoka EU-a;
- smanjenjem proizvodnje otpada u skladu s Okvirnom direktivom o otpadu²² i smanjenjem opasnog otpada s obzirom na obvezu EU-a na temelju Baselske konvencije²³;

²⁰ COM(2019)640 final

²¹ COM(2020)98 final „novi Akcijski plan za kružno gospodarstvo za čistiju i konkurentniju Europu“

²² Direktiva 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva

²³ <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>

- poboljšanjem gospodarenja otpadom u pogledu skupljanja i skladištenja otpada, mogućnosti uporabe i zbrinjavanja na kraju životnog vijeka, među ostalim i na otocima, udaljenim obalnim ili kopnenim područjima te u najudaljenijim regijama u kojima se gospodarenje otpadom suočava s posebnim izazovima;
- smanjenjem emisija onečišćujućih tvari u zrak i mora te osiguravanjem čistog zraka i mora za građane EU-a u skladu s pravnom stečevinom EU-a i ciljevima akcijskog plana za postizanje nulte stope onečišćenja;
- postizanjem i održavanjem dobrog stanja vodnih tijela Unije;
- osiguravanjem čistih površinskih voda i podzemnih voda, u dovoljnim količinama za ljude i druge vrste, među ostalim i povećanjem učinkovitosti uporabe vode;
- smanjenjem proizvodnje, uporabe i emisija opasnih kemikalija, kao i smanjenjem izloženosti ljudi i okoliša tim kemikalijama;
- promicanjem razvoja, komercijalizacije i prihvaćanja sigurnih i namjenski održivih tvari, materijala i proizvoda;
- smanjenjem izloženosti štetnim razinama buke;
- zaštitom kvalitete tla EU-a, sprječavanjem degradacije tla i povećanjem otpornosti tla u suočavanju s opasnostima povezanim s klimom te u suzbijanju dezertifikacije kroz održive prakse upravljanja tlom i zemljишtem, uklanjanjem onečišćenja tla i jačanjem kapaciteta za poboljšanje kvalitete vode smanjenim propuštanjem nitrata te za smanjenje emisija skladištenjem ugljika, kao i sprječavanjem i ublažavanjem brtvljenja tla.

Potpogramu „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ dodijeljen je indikativni iznos od 697,5 milijuna EUR za razdoblje 2021.–2024.

Taj će se iznos upotrijebiti za financiranje uglavnom SAP-ova, strateških integriranih projekata (engl. *Strategic Integrated Projects – SIPs*) i OA-a s naglaskom na sljedeće:

- Kružno gospodarstvo, uključujući uporabu resursa iz otpada, kako bi se ubrzala tranzicija prema kružnom, klimatski neutralnom, održivom i netoksičnom okolišu:
 - ✓ u kojem se vrijednost proizvoda, materijala i resursa povećava i održava u gospodarstvu što je dulje moguće;
 - ✓ u kojem je proizvodnja i uporaba proizvoda održiva; i
 - ✓ u kojem je stvaranje otpada i prisutnost štetnih tvari svedena na najmanju moguću mjeru.

To uključuje djelovanja povezana s konstrukcijski sigurnim i održivim proizvodima te s kružnom i održivom proizvodnjom i potrošnjom, kao i djelovanja za povećanje popravka, ponovne uporabe, ponovne proizvodnje i recikliranja materijala i proizvoda. Obuhvaća održive tehnologije, alate i pristupe koji su razvijeni u okviru održivog plavog gospodarstva, poput poboljšane reciklabilnosti infrastrukturna obnovljivih izvora energije na moru ili popravka/ponovne uporabe ribarskih mreža i nusproizvoda ribarstva/akvakulture (npr. riblje ljske, školjke itd.).

Također uključuje djelovanja za potporu razvoju poslovnih modela kružnog gospodarstva²⁴ te kraćih i raznovrsnijih sustava lanca opskrbe koji utjecaj na okoliš svode na najmanju moguću mjeru te smanjuju vanjsku ovisnost. Ta bi se djelovanja trebala temeljiti na sveobuhvatnim mjerama usmjerenima na cijeli životni ciklus proizvoda i materijala.

²⁴ Poslovni modeli osmišljeni da se proizvodi i materijali zadrže u uporabi što je dulje moguće te da se pojača njihova uporaba kako bi se od njih dobila maksimalnu vrijednost.

U pogledu uporabe resursa iz otpada, obuhvaća djelovanja u skladu s hijerarhijom otpada za sprječavanje otpada, povećanje popravka i ponovne uporabe proizvoda, poboljšanje razvrstavanja i dekontaminacije tijekova otpada te za povećanje sigurnog i visokokvalitetnog recikliranja materijala i proizvoda na temelju robusnih i raširenih sustava odvojenog sakupljanja.

U svjetlu njihove velike upotrebe resursa i njihovog potencijala za uvođenje kružnih rješenja, lancima vrijednosti ključnih proizvoda²⁵ kao što su tekstil, kemikalije (uključujući plastiku), građevinarstvo i zgrade, elektronika i informacijske i komunikacijske tehnologije (engl. *information and communication technologies* – IKT) te baterije i vozila posvetit će se posebna pozornost, uz djelovanja koja treba provesti u svim fazama relevantnih životnih ciklusa i koja uključuju sve relevantne dionike.

- Okoliš i zdravlje: održivo upravljanje na temelju dugoročne zaštite prirodnih resursa i sirovina, proizvodnje robe prihvatljive za okoliš i pružanja usluga s ciljem uklanjanja, sprječavanja ili smanjenja štetnih učinaka i negativnih utjecaja na zdravlje i dobrobit građana Unije i poboljšanja kvalitete njihova života, kao i na temelju okoliša i njegovih morskih i kopnenih ekosustava, uključujući:
 - vode i mora. Zaštita i poboljšanje kakvoće podzemnih i površinskih voda te sprječavanje i uklanjanje onečišćujućih tvari u vodama i morima radi postizanja i održavanja dobrog kemijskog i ekološkog stanja svih vodnih tijela Unije, među ostalim i močvarnih područja, morskog okoliša i aktivne zaštite količine vode, kao i smanjenje svih povezanih pritisaka;
 - zrak i buku. Zaštita zraka i poboljšanje kakvoće zraka sprječavanjem i/ili smanjenjem onečišćujućih tvari u zraku i buku, osobito u urbanom okruženju;
 - tlo. Obnova, sanacija, zaštita i poboljšanje zdravlja tla, unutar prirodnih granica ekosustava ili granica ekosustava kojima se upravlja, za pružanje usluga ekosustava, a osobito za održavanje produktivnosti biljaka i životinja, održavanje ili poboljšanje kakvoće vode i zraka, kao i za potporu ljudskom zdravlju i staništima te za sprečavanje gubitka tla;
 - upravljanje kemikalijama. Održivija uporaba kemijskih tvari i smjesa, samostalno te u artiklima i gotovim proizvodima (uključujući npr. pesticide, gnojiva, antimikrobna sredstva i nanomaterijale), pružanje boljih informacija o kemijskom sadržaju gotovih proizvoda, sprječavanju nesreća i povezanoj kupovini na temelju informacija, uključujući poticanje međusobne povezanosti upravljanja rizicima koji se odnose na kemikalije, kružnost materijala i klimatske promjene.
- Projekte upravljanja okolišem za poticanje promjena ponašanja, koji će podržati provedbu europskog zelenog plana²⁶, izgradnju kapaciteta na svim razinama, među ostalim i za civilno društvo, uključivanjem ciljeva u pogledu okoliša te djelovanja kružne učinkovitosti i učinkovitosti resursa u relevantne sektore, poboljšanje baze znanja o okolišu, uključujući ozelenjivanje ulaganja, praćenje, obračun i izvješćivanje u pogledu okoliša te doprinos praćenju, procjeni i naknadnoj (*ex post*) evaluaciji politike.
- Sveobuhvatnu inicijativu Novog europskog Bauhausa (NEB). Ovo će biti ekološki, gospodarski i kulturni projekt koji će objediti dizajn, održivost, dostupnost i cjenovnu pristupačnost kako bi pomogao pri provođenju europskog zelenog plana. Ova će inicijativa također razmotriti elemente prirode i bioraznolikosti.

²⁵ Kako su utvrđeni u dokumentu COM(2020) 98 final.

²⁶ COM(2019)640 final

2.3. Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“ i povezana područja intervencije

Specifični ciljevi potprograma „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“ su:

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe za ostvarenje ciljeva zakonodavstva i politike Unije u području djelovanja u području klime, kao i doprinositi bazi znanja i primjeni najboljih praksi;
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području djelovanja u području klime, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva;
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije u području djelovanja u području klime, reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

Program LIFE pridonijet će preobrazbi Unije u klimatski neutralno i otporno društvo, podržavajući provedbu klimatske politike EU-a u sklopu europskog zelenog plana²⁷ i pripremajući EU za klimatske izazove u sljedećim godinama i desetljećima.

Indikativni proračun dodijeljen potprogramu „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“ za razdoblje 2021.–2024. iznosi 505,5 milijuna EUR. Najveći će se dio potrošiti na bespovratna sredstva, posebno, ali ne isključivo, na (SAP-ove) i (SIP-ove).

Obuhvaćat će sljedeća područja intervencije:

- Ublažavanje klimatskih promjena
 - smanjenje emisija stakleničkih plinova, uključujući fluorirane stakleničke plinove i tvari koje oštećuju ozonski omotač, u skladu s ciljanom vrijednosti klimatske neutralnosti EU-a i poboljšanjem energetske učinkovitosti, među ostalim obuhvaćanjem političkog i tržišnog okvira za razvoj i uvođenje niskougljičnih ili energetski učinkovitih proizvoda i usluga, kao i promicanjem prijelaza prometnog sektora;
 - poboljšanje funkcioniranja sustava trgovanja emisijama;
 - podrška održivim praksama upravljanja zemljишtem, šumama, tlom, morima i oceanima, koje smanjuju emisije ili uklanjuju CO₂ iz atmosfere;
 - razvoj i promicanje rješenja za uklanjanje/odvajanje CO₂ iz atmosfere. Hvatanje ugljika i uklanjanja ugljika mogu se temeljiti na prirodi i povezati s projektima obnove ili se oslanjati na skladištenje u specifičnim dugotrajnim medijima odnosno na uporabu dugotrajnih proizvoda.
- Prilagodbu klimatskim promjenama
 - podrška razvoju politike povezane s prilagodbom i poboljšanje strategija i planova prilagodbe na svim razinama i u svim sektorima, u skladu s novom Strategijom EU-a o prilagodbi klimatskim promjenama²⁸;

²⁷ COM(2019)640 final

²⁸ COM(2021)82 final

- poboljšanje, promicanje i povećanje uporabe najsvremenijih alata i rješenja za modeliranje prilagodbe, procjenu rizika, upravljanje i podršku odlučivanju; praćenje prilagodbe, izvješćivanje i evaluaciju; te alata za *ex-ante* procjenu projekata radi boljeg utvrđivanja posrednih koristi i pozitivnih učinaka na gospodarstvo prilagodbe i prevencijske projekte;
 - podrška uvođenju održivih rješenja koja se temelje na prirodi u upravljanju kopnenim, obalnim i morskim područjima, među ostalim putem procjena, smjernica, izgradnje kapaciteta i odgovarajućih finansijskih pristupa i proizvoda;
 - pristupi i rješenja za prilagođavanje gradova i regija klimatskim promjenama, osobito kao potpora Sporazumu gradonačelnika EU-a i Globalnom sporazumu gradonačelnika te europskom sporazumu o klimi;
 - pristupi i rješenja za osiguravanje stabilne i sigurne opskrbe visokokvalitetnom slatkom vodom, sprječavanje suša, smanjenje upotrebe vode, zaštitu i obnovu močvara i sprječavanje poplava;
 - rješenja za otpornost na klimatske promjene i poboljšanje otpornosti infrastrukture i zgrada, među ostalim i korištenjem plavo-zelene infrastrukture te suradnjom s organizacijama za normizaciju;
 - podrška pripravnosti na ekstremne vremenske događaje, osobito na lokalnoj razini i u najudaljenijim regijama;
 - promicanje finansijskih instrumenata i inovativnih rješenja radi suočavanja s rizicima izazvanima klimatskim promjenama, kao i javno-privatne suradnje radi smanjenja udjela neosiguranih gospodarskih gubitaka povezanih s klimom, među ostalim poboljšanjem prikupljanja podataka o gospodarskim gubicima povezanimi s klimom te pristupa takvim podacima.
- Upravljanje i informiranje o klimatskim promjenama, koje će uključivati djelovanja koja doprinose ublažavanju klimatskih promjena ili prilagodbi tim promjenama:
 - poticanje promjena u ponašanju i praksama, kao i poboljšanje znanja i svijesti građana, osobito kroz potporu provedbi europskog sporazuma o klimi²⁹, te uključivanje djelovanja u području smanjenja emisija i učinkovitosti resursa u relevantne sektore;
 - razvoj i provedba klimatskih i energetskih strategija ili strategija za razdoblje do sredine stoljeća na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini;
 - poboljšanje praćenja, obračuna i izvještavanje u pogledu stakleničkih plinova te doprinošenje praćenju, procjeni i naknadnoj (*ex post*) evaluaciji politike;
 - informiranje o najboljim praksama i podizanje svijesti o ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući informiranje o ulaganju u otpornost infrastrukture na klimatske promjene i politikama o takvoj otpornosti;
 - razvoj klimatskih usluga i promicanje klimatskih znanosti;
 - razvoj i promicanje instrumenata održivog financiranja i podrška klimatskoj diplomaciji.

²⁹ COM(2019)640 final

Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“ može obuhvatiti aktivnosti povezane s energetskom učinkovitošću i obnovljivom energijom, u mjeri u kojoj one te iste godine nisu obuhvaćene pozivima potprograma „Prijelaz na čistu energiju“.

2.4. Potprogram „Prijelaz na čistu energiju“ i povezana područja intervencije

Specifični ciljevi potprograma „Prijelaz na čistu energiju“ su:

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe za ostvarenje ciljeva zakonodavstva i politike Unije o prijelazu na održivu obnovljivu energiju i povećanu energetsku učinkovitost, kao i doprinositi bazi znanja i primjeni najbolje prakse;
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije o prijelazu na održivu obnovljivu energiju i povećanu energetsku učinkovitost, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva;
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva Unije o prijelazu na održivu obnovljivu energiju ili povećanu energetsku učinkovitost, reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju.

Ovim će se potprogramom financirati aktivnosti koje odgovaraju na specifične teme utvrđene u godišnjim pozivima na podnošenje prijedloga koji se temelje na popisu prioritetnih tema. Ostale aktivnosti povezane s energetskom učinkovitošću i obnovljivom energijom koje ne ispunjavaju specifične zahtjeve poziva utvrđenih u ovom potprogramu mogu se prijaviti na pozive u okviru potprograma „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“.

Ovaj će potprogram nastojati olakšati tranziciju prema energetski učinkovitom gospodarstvu koje je klimatski neutralno i otporno na klimatske promjene i koje se temelji na obnovljivoj energiji financiranjem djelovanja koordinacije i potpore u cijeloj Europi. Ta su djelovanja usmjerena na rušenje tržišnih prepreka koje otežavaju društveno-gospodarski prijelaz na održivu energiju i obično uključuju brojne male i srednje dionike, brojne aktere, među ostalim i lokalna i regionalna javna tijela i neprofitne organizacije, te obuhvaćaju potrošače.

Ovaj će potprogram pridonijeti provedbi djelovanja povezanih s energijom iz europskog zelenog plana, uključujući provedbu inicijative za 'val obnove' za građevinski sektor, te će uzeti u obzir područja koja nisu povezana s europskim mrežama, poput najudaljenijih regija EU-a. Doprinijet će ciljevima pravedne tranzicije praćenjem područja i skupina građana na koje negativno utječe prijelaz s fosilnih goriva na čistu energiju, izgradnjom kapaciteta aktera i poticanjem ulaganja u čistu energiju, uglavnom u energetsku učinkovitost i lokalno dostupne, održive, obnovljive izvore energije. Neće biti obuhvaćene aktivnosti u vezi s razvojem tehnologije³⁰.

Potprogramu „Prijelaz na čistu energiju“ dodijeljen je indikativni iznos od 527 milijuna EUR za razdoblje 2021.–2024.

Značajan dio ovog proračuna upotrijebit će se za financiranje djelovanja koordinacije i potpore (engl. *Coordination and Support Actions – CSA*) u okviru bespovratnih sredstava OA-a za četverogodišnje razdoblje, dok je mogućnost financiranja SAP-ova predviđena tek od 2023.

Obuhvatit će sljedeća područja intervencije:

³⁰ Razvoj tehnologije, istraživanje i inovacije za prijelaz na čistu energiju financirat će se u programu Obzor Europa.

- **Izgradnju nacionalnog, regionalnog i lokalnog okvira politike koji podupire prijelaz na čistu energiju:**

Povećanje usklađenosti upravljanja energetskom tranzicijom na različitim razinama jačanjem dijaloga s više dionika i izgradnjom kapaciteta javnih tijela za ostvarenje ciljeva u okviru nacionalnih energetskih i klimatskih planova i/ili drugih planova i strategija (npr. planovi pravedne tranzicije, dugoročne strategije obnove, strategije za elektrifikaciju prometnog sustava). Podupiranje razvoja i učinkovite provedbe politika čiste energije, uključujući provedbu relevantnog zakonodavstva Unije o proizvodima i potrošačima energije, u EU-u i trećim zemljama. Podrška djelovanjima kojima se primjenjuju ovlašćujuće odredbe iz europskog zakonodavstva o čistoj energiji.

- **Ubrzavanje uvođenja tehnologije, digitalizacije, novih usluga i poslovnih modela te poboljšanje povezanih stručnih vještina na tržištu za prijelaz na čistu energiju:**

Pružanje potpore dekarbonizaciji zgrada, industrije i tercijarnih sektora, poticanjem prihvaćanja inovativnih rješenja na tržištu, među ostalim digitalizacije i kružnog dizajna u skladu s ciljanom vrijednosti klimatske neutralnosti. Ubrzavanje prijelaza na čistu energiju omogućavanjem razvoja novih usluga s dodanom vrijednošću i inovativnih poslovnih modela. Uvođenje tehnologija i inovativnih rješenja potrebno je popratiti mjerama za uklanjanje tržišnih prepreka, kao i podrškom razvoju i uvođenju novih vještina i okvira (oznake, potvrde, tehnološki i netehnološki standardi³¹, primjerice za interoperabilnost itd.).

- **Privlačenje privatnog financiranja za održivu energiju:**

Za povećanje ulaganja u održivu energiju potrebno je omogućiti različite kapitalne tokove zadovoljavanjem ponude i potražnje financiranja te učinkovitom uporabom javnih sredstava. Aktivnosti na strani ponude uključuju: prikupljanje podataka, metodologiju i upravljanje rizicima koje se temelji na dokazima; usklađivanje definicije i mjerena održivih ulaganja; razvoj inovativnih mehanizama financiranja, proizvoda, usluga i praksa; normizaciju i kumuliranje projekata i ulaganja; pojednostavljenje procesa za ulagače; izgradnju kapaciteta i dijalog. Aktivnosti bi trebale pridonijeti politici i zakonodavstvu EU-a u području održivog financiranja³².

- **Potpornu razvoju lokalnih i regionalnih investicijskih projekata:**

Izgradnja kapaciteta lokalnih javnih vlasti i privatnih ulagača, osobito zajedničkih ulagača u zajednici. Olakšavanje dijaloga s finansijskim sektorom kako bi se ostvarila ulaganja u održivu energiju, među ostalim i kako bi se provela prilagođena djelovanja koja doprinose pravednom društvu i pravednom prijelazu na energiju u regijama EU-a koje su najviše ovisne o fosilnim gorivima ili procesima s visokim emisijama ugljika. Promicanje javne nabave radova, materijala i usluga s učinkovitom potrošnjom energije i resursa. Potpora prilagođenim pristupima za lokalne aktere radi razvoja koncepata ulaganja, provedbe organizacijskih inovacija i kumuliranja projekata. Poboljšanje tržišnih uvjeta i razvoj nove ponude integriranih usluga za održivu energiju u zgradama, prometu, lukama i malim i srednjim poduzećima.

- **Uključivanje i osnaživanje građana u prijelazu na čistu energiju:**

Podrška građanima u preuzimanju aktivne uloge u prijelazu na čistu energiju, među ostalim i ciljana podrška kolektivnim djelovanjima, inicijativama koje vode zajednica i građani te razvoju novih energetskih usluga i društvenih inovacija. Ojačavanje suradnje između lokalnih vlasti i inicijativa koje vode građani. Podrška djelovanjima koja doprinose

³¹ Kao što je ontologija SAREF <https://saref.etsi.org/>

³² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en.

smanjenju energetskog siromaštva. Poticanje energetske pismenosti i održivog energetskog ponašanja građana, posebno mlađih generacija.

3. DODJELA SREDSTAVA

U donjoj tablici prikazana je višegodišnja raspodjela sredstava unutar svakog potprograma između različitih vrsta financiranja (u milijunima EUR) za razdoblje 2021.–2024.³³

Više informacija o raspodjeli sredstava po vrstama bespovratnih sredstava, uključujući informacije o maksimalnom iznosu za SNAP-ove i SIP-ove, prikazano je u odjeljku 4.1.2. u nastavku.

U milijunima eura	Iznosi dodijeljeni projektima na temelju članka 9. stavka 3. Uredbe LIFE			Ostale aktivnosti	Ukupno (1)+(2)+(3) +(4)
Potprogram iznosi u milijunima EUR	(1) Projekti koji se financiraju bespovratnim sredstvima	(2) Operacije mješovitog financiranja	(3) Projekti koji se financiraju drugim oblicima financiranja	(4) Aktivnosti koje se financiraju putem nabave i nisu obuhvaćene (3)	
1. Priroda i bioraznolikost	926,69	7,50	70,93	98,42	1.103,54
2. Kružno gospodarstvo i kvaliteta života	599,29	7,50	45,28	45,48	697,54
3. Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjena	419,07	0,00	45,25	41,20	505,52
4. Prijelaz na čistu energiju	412,22	0,00	85,00	29,86	527,08
UKUPNO	2.357,27	15,00	246,46	214,96	2.833,68

Napomena: Ovi iznosi ne uključuju rashode za potporu koji iznose 106 milijuna EUR.

Raspodjela između različitih vrsta financiranja indikativne je prirode. Izmjene su moguće unutar sljedećih granica:

- u skladu s člankom 5. stavkom 4. Uredbe LIFE, najmanje 60 % proračunskih sredstava dodijeljenih projektima koji se podupiru bespovratnim sredstvima za djelovanje u okviru područja Okoliš namijenjeno je bespovratnim sredstvima za projekte kojima se podupire potprogram „Priroda i bioraznolikost“;

³³ Za potprogram „Prijelaz na čistu energiju“ (CET) bespovratna sredstva za OA-e obuhvatit će CSA i bespovratna sredstva za utvrđenog korisnika na temelju članka 195. točke (f) Financijske uredbe.

- u skladu s člankom 9. stavkom 3. Uredbe LIFE, najmanje 85 % proračuna programa LIFE dodjeljuje se za bespovratna sredstva, za finansijske instrumente u obliku operacija mješovitog financiranja i za projekte koji se financiraju drugim oblicima financiranja u mjeri utvrđenoj u odjeljku 5.5.;

Djelovanja dodijeljena projektima na temelju članka 9. stavka 3. Uredbe LIFE iznose 2.372,27 milijuna EUR, što predstavlja 83,7 % proračuna programa LIFE (uključeni su troškovi za potpore).

- u skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe LIFE, Komisija osigurava da se neiskorištena sredstva iz određenog poziva na podnošenje prijedloga preraspodijele na različite vrste djelovanja iz članka 11. stavka 2. Uredbe LIFE unutar istog područja.

Gore navedenim sredstvima može se upravljati izravnim ili neizravnim načinom upravljanja unutar granica Finansijske uredbe i Uredbe LIFE.

4. BESPOVRATNA SREDSTVA

Ukupni indikativni iznos namijenjen bespovratnim sredstvima za razdoblje 2021.–2024. iznosi 2.357,27 milijardi EUR, od čega se 97,65 % indikativno dodjeljuje za bespovratna sredstva za djelovanje, a 2,35 % za bespovratna sredstva za poslovanje.

Brojčani iznosi prema vrsti djelovanja i, kada je to relevantno, prema područjima intervencije navedeni su u nastavku. U skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe LIFE, neiskorištena sredstva iz određenog poziva na podnošenje prijedloga mogla bi se preraspodijeliti na različite vrste djelovanja unutar istog područja.

U skladu s člankom 12. Uredbe LIFE, djelovanja koje se financiraju iz programa LIFE trebaju iznimno biti otvorena za sudjelovanje pravnih subjekata svih trećih zemalja koje nisu pridružene programu LIFE pod uvjetom:

- da je njihovo sudjelovanje potrebno radi ostvarenja ciljeva djelovanja kako bi se osigurala djelotvornost intervencija provedenih u Uniji i/ili prekomorskim zemljama i područjima koji su s njom povezani te;
- da oni u načelu snose troškove svojeg sudjelovanja u djelovanju.

Vrsta djelovanja	Dodatak u milijunima eura					Stopa sufinciranja ³⁴	Najduže razdoblje prihvatljivosti
	Potprogram „Priroda i bioraznolikost“	Potprogram „Kružno gospodarstvo i kvaliteta ŽIVOTA“	Potprogram „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“	Potprogram „Prijelaz na čistu energiju“	Ukupno		
Projekti standardnih djelovanja	547,77	350,30	280,44	20,50	1.199,01	najviše 60 % najviše 67 % ili najviše 75 % u posebnim uvjetima	10 godina
Strateški projekti za prirodu	280,00				280,00	najviše 60 %	14 godina

³⁴ Stopa sufinciranja izračunava se iz prihvatljivih rashoda projekta.

Strateški integrirani projekti		210,70	125,00	0,00	335,70	najviše 60 %	14 godina
Tehnička pomoć	15,42	13,28	2,85	1,60	33,16	najviše 60 % najviše 95 % u posebnim uvjetima	5 godina
Ostala djelovanja	55,50	19,00	0,30	379,12	453,92	najviše 95 % najviše 100 % za nastavak programa BEST	10 godina
Bespovratna sredstva za poslovanje	28,00	6,00	10,48	11,00	55,48	najviše 70 %	3 godine
Ukupno	926,69	599,29	419,07	412,22	2.357,27		

U skladu s odredbama Uredbe LIFE i Financijske uredbe, neke od dolje navedenih aktivnosti mogle bi se provesti prema neizravnom načinu upravljanja, gdje je to potrebno, uzimajući u obzir posebne uvjete njihove provedbe.

4.1. Bespovratna sredstva za djelovanje

U skladu s člankom 11. stavkom 2. Uredbe LIFE, program LIFE može osigurati različite vrste bespovratnih sredstava za djelovanje:

- (1) projekte standardnih djelovanja (SAP-ovi);
- (2) strateške projekte za prirodu (SNAP-ovi);
- (3) strateške integrirane projekte (SIP-ovi);
- (4) projekte tehničke pomoći (TAP-ovi);
- (5) ostala djelovanja (OA-e).

4.1.1. Projekti standardnih djelovanja (SAP-ovi)

Ovi projekti su tradicionalni projekti iz programa LIFE čiji je cilj:

- razvijati, demonstrirati i promicati inovativne tehnike, metode i pristupe;
- doprinositi bazi znanja i primjeni najboljih praksi;
- podupirati razvoj, provedbu, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politike Unije, među ostalim i poboljšanjem upravljanja na svim razinama, a posebice povećanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključenosti civilnog društva;
- djelovati kao katalizator za opsežno uvođenje uspješnih tehničkih rješenja i rješenja koja se odnose na politike radi provedbe relevantnog zakonodavstva i politike Unije reproduciranjem rezultata, integriranjem povezanih ciljeva u druge politike i u prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju³⁵.

Indikativni iznos dodijelen SAP-ovima za razdoblje 2021.–2024. iznosi 1.999 milijardi EUR, od čega će 13 milijuna EUR biti unaprijed dodijeljeno projektima Novog europskog Bauhausa. U skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe LIFE, neiskorištena sredstva iz određenog poziva

³⁵ Članak 2. stavak 4.i članak 3. stavak 2. Uredbe LIFE

na podnošenje prijedloga mogla bi se preraspodijeliti na različite vrste djelovanja unutar istog područja.

4.1.1.1. Stopa sufinanciranja

Stopa sufinanciranja za SAP u pravilu ne smije premašiti 60 % ukupnih prihvatljivih troškova projekta, s izuzetkom projekata za potprogram „Priroda i bioraznolikost“ koji se odnose na:

- bilo koje prioritetno stanište ili vrstu za provedbu Direktive 92/43/EEZ (Direktiva EU-a o staništima), kako je navedeno u odgovarajućim prilozima ovoj Direktivi;
- sve vrste ptica koje Odbor za prilagodbu tehničkom i znanstvenom napretku, osnovan na temelju članka 16. Direktive 2009/147/EZ (Direktiva EU-a o pticama), smatra „prioritetom za financiranje“;
- bilo koji tip staništa ili vrstu navedenu u prilozima Direktivi o staništima, za koju je procijenjeno da ima nepovoljan-loš status očuvanosti s trendom populacije u opadanju (U2-), u najnovijim dostupnim procjenama biogeografskih regija na razini EU-a i na nacionalnoj razini;
- bilo koji tip staništa ili vrstu (osim vrsta ptica) za koju je procijenjeno da ima status „ugrožene“ vrste ili lošiji status ugroženosti na razini EU-a, u najnovijoj objavljenoj verziji crvenih popisa europskih vrsta ili staništa (https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm; i https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm), među ostalim i na područjima koja nisu obuhvaćena ovim popisima;
- bilo koje drugo stanište ili vrstu na područjima koja nisu obuhvaćena crvenim popisima europskih vrsta i staništa za koju je procijenjeno da ima status „ugrožene“ vrste ili još lošiji status, u najnovijoj objavljenoj verziji globalnih IUCN-ovih crvenih popisa vrsta ili staništa.

Za ove projekte o prirodi i bioraznolikosti stopa sufinanciranja mogla bi doseći 75 % ukupnih prihvatljivih troškova pod uvjetom da projekt cilja isključivo na gore opisana prioritetna staništa i/ili vrste. Podnositelji zahtjeva će u svom prijedlogu morati dokazati da su sva djelovanja jasno prilagođena pružanju koristi onim staništima ili vrstama koje ispunjavaju uvjete za 75 % sufinanciranja.

U suprotnom, projekt usmjeren na prioritetna i na neprioritetna staništa i/ili vrste može dobiti do 67 % stope sufinanciranja, pod uvjetom da te prioritetne vrste ili staništa odgovaraju jasnom fokusu projekta i da je većina njegovih djelovanja osmišljena tako da budu izričito usmjereni na prioritetne vrste ili staništa na izravan način, pružajući im time konkretne izravne koristi. Prijedlozi koji navode prioritetne vrste ili staništa koja će imati koristi od predviđenih djelovanja samo na neizravan način odnosno projekti u kojima takve vrste ili staništa odgovaraju samo manjoj ciljanoj vrijednosti neće biti prihvatljivi za stopu sufinanciranja od 67 %.

4.1.1.2. Razdoblje prihvatljivosti

Najdulje razdoblje prihvatljivosti za SAP-ove je 10 godina. To je opravданo uzimajući u obzir složenost određenih projekata i činjenicu da bi produljenja mogla biti potrebna za nepredviđene događaje (npr. ekstremne vremenske uvjete).

4.1.2. Strateški projekti (SP)

SP uključuje:

- (1) strateške projekte za prirodu;
- (2) strateške integrirane projekte.

4.1.2.1. Strateški projekti za prirodu (SNAP-ovi)

U skladu s člankom 2. stavkom 1. Uredbe LIFE, SNAP-ovi podupiru ostvarenje ciljeva Unije koji se odnose na prirodu i bioraznolikost provedbom usklađenih programa djelovanja u državama članicama radi uključivanja tih ciljeva i prioriteta u druge politike i instrumente financiranja, uključujući koordiniranom provedbom prioritetnih akcijskih okvira (PAF) donesenih na temelju Direktive 92/43/EEZ.

SNAP-ovi će obuhvaćati sljedeće strategije i planove:

- PAF na temelju članka 8. Direktive Vijeća 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (Direktiva o staništima) i;
- druge planove ili strategije koje su na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj ili višeregionalnoj razini donijele vlasti za prirodu i bioraznolikost i koje provode politiku ili zakonodavstvo EU-a o prirodi i/ili bioraznolikosti te uključuju specifična i mjerljiva djelovanja odnosno ciljeve s jasnim vremenskim rokom i proračunom.

SNAP-ovi se u velikoj mjeri temelje na iskustvu s integriranim projektima za prirodu u okviru programa LIFE za razdoblje 2014.–2020. Međutim, dok su integrirani projekti za prirodu bili isključivo usredotočeni na provedbu prioritetnih akcijskih okvira (PAF-ovi), SNAP-ovi imaju širi opseg u skladu sa Strategijom EU-a o bioraznolikosti do 2030. i više su usmjereni na uključivanje.

Ovisno o potrebama određenih država članica (ili regija) koje su utvrđene u njihovim PAF-ovima ili u drugim planovima prirode i bioraznolikosti (koji moraju biti dostupni do trenutka podnošenja potpunog prijedloga SNAP-a), skup mjera koje će se uključiti u program djelovanja SNAP-a obuhvaća sljedeće:

- institucionalnu podršku i djelovanja izgradnje kapaciteta;
- mobilizaciju i koordinaciju dodatnih sredstava za dopunska djelovanja, osobito iz drugih instrumenata i programa financiranja EU-a.

Osim toga, SNAP-ovi mogu uključivati i konkretne mjere očuvanja, osobito ako se one ne mogu podržati kroz druge programe financiranja EU-a.

Tijela nadležna za prirodu i bioraznolikost i odgovorna za provedbu PAF-a sudjeluju u prijedlozima SNAP-a, bilo kao podnositelj zahtjeva, ili, u propisno opravdanim slučajevima, kao pridruženi korisnici.

Indikativna raspodjela SNAP-ova, u razdoblju od 2021. do 2027., trebala bi biti kako slijedi:

Upućivanje: Podaci Eurostata	Zemlje	Koeficijent
Države članice manje veličine (manje od 30,000 km ²)	Cipar, Luksemburg, Malta, Slovenija	1
Države članice prosječne veličine (između 30,000 i 100,000 km ²)	Austrija, Belgija, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Estonija, Mađarska, Irska, Latvija, Litva, Nizozemska, Portugal, Slovačka	2

Države članice veće veličine (veće od 100,000 km ²): 	Bugarska, Njemačka, Grčka, Španjolska, Finska, Francuska, Italija, Poljska, Rumunjska, Švedska	3
---	---	---

Koefficijent koji se pripisuje svakoj skupini zemalja označava indikativnu veličinu potpore koja se pruža po zemlji kroz SNAP-ove u razdoblju 2021.–2027.

Koefficijent u gornjoj tablici daje naznaku udjela sufinanciranja EU-a koji je dostupan za SNAP-ove u razdoblju 2021.–2027. uzimajući u obzir da koefficijent 1 indikativno odgovara sufinanciranju EU-a u iznosu od 10 milijuna EUR, koefficijent 2 sufinanciranja EU-a u iznosu do 20 milijuna EUR i koefficijent 3 iznosu od 30 milijuna EUR. Dok se sve države članice potiče na podnošenje jednog jedinstvenog velikog prijedloga SNAP-a čiji bi se finansijski obujam trebao temeljiti na gornjoj tablici, potpora iz programa LIFE može se podijeliti na dva ili više SNAP-ova u državama članicama u kojima je to propisno opravdano. Kako bi se do 2027. osigurala najveća moguća geografska pokrivenost država članica EU-a SNAP-om, regionalna tijela koja promišljaju o podnošenju SNAP-a snažno se potiče na udruživanje s drugim regijama pri pripremi svog prijedloga.

Dok se pokušava osigurati geografska ravnoteža, dodjela bespovratnih sredstava ostat će konkurentna. Bespovratna sredstva neće se dodjeljivati za prijedloge koji nakon evaluacije nisu dobili barem najmanju prolaznu ocjenu. Financiranje prijedloga iz države članice kojoj još nisu dodijeljena bespovratna sredstva za SNAP-ove smatraće se prioritetom u usporedbi s drugim prijedlozima iz država članica koje već imaju jedan ili više SNAP-ova samo ako taj prijedlog premašuje najmanju prolaznu ocjenu.

Snažno se potiče koordinirana provedba SNAP-ova među državama članicama, pri čemu se također upotrebljavaju transnacionalne platforme za koordinaciju i suradnju predviđene makroregionalnim strategijama EU-a, kada države članice sudjeluju u takvим strategijama³⁶.

Vremenska preklapanja između integriranih projekata za prirodu i SNAP-ova u određenoj državi članici/regiji nisu apriorno isključena ako je pojašnjena dodana vrijednost i tematska komplementarnost SNAP-a u usporedbi s integriranim projektima.

4.1.2.2. Strateški integrirani projekti (SIP-ovi)

U skladu s člankom 2. stavkom 2. Uredbe LIFE, ti projekti podupiru provedbu, na regionalnoj, višeregionalnoj, nacionalnoj ili transnacionalnoj razini, okolišnih ili klimatskih strategija ili akcijskih planova koje su razvila tijela država članica, a zahtijevaju se posebnim okolišnim, klimatskim ili relevantnim energetskim zakonodavstvom ili politikom Unije, pritom osiguravajući uključenost dionika i promičući koordinaciju s barem još jednim izvorom financiranja na razini Unije, na nacionalnoj ili privatnoj razini te njegovu mobilizaciju.

SIP-ovi će obuhvaćati sljedeće strategije i planove:

- U okviru potprograma „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“:
 - kružno gospodarstvo: nacionalni ili regionalni akcijski planovi, strategije, okvirni planovi ili slični dokumenti za kružno gospodarstvo³⁷, koji su

³⁶ Makroregionalne strategije EU-a okviri su suradnje za bolju koordinaciju djelovanja i sredstava u posebnom transnacionalnom geografskom području (makroregija), a zajednički prioritet im je okoliš (uključujući zaštitu prirode) i klima. Ključne značajke strategija su međusektorski pristup, upravljanje na više razina i uključivanje dionika. Za informacije:

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

³⁷ Akcijski plan, strategija, okvirni plan ili sličan dokument za kružno gospodarstvo službeni je dokument donesen u okviru relevantnog zakonodavnog postupka na nacionalnoj ili regionalnoj razini, koji uvodi viziju i predlaže

- službeno odobreni;
 - uključuju specifična i mjerljiva djelovanja odnosno ciljane vrijednosti s jasnim vremenskim rokom i;
 - u skladu s ciljevima akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo ili ga nadopunjuju.
 - otpad: nacionalni i regionalni planovi gospodarenja otpadom (engl. *Waste Management Plans* – WMPs) na temelju članka 28. Okvirne direktive o otpadu i/ili programi za sprječavanje nastanka otpada u skladu s člankom 29. Okvirne direktive o otpadu;
 - voda: planovi upravljanja riječnim slivovima (engl. *River Basin Management Plans* – RBMPs) na temelju Priloga VII. Okvirnoj direktivi o vodama, planovi upravljanja rizicima od poplava (engl. *Flood Risk Management Plans* – FRMPs) na temelju direktive o poplavama, pomorske strategije na temelju Okvirne direktive o pomorskoj strategiji;
 - zrak: planovi kvalitete zraka na temelju direktive o kvaliteti zraka ili nacionalni programi kontrole onečišćenja zraka (engl. *National Air Pollution Control Programmes* – NAPCP) na temelju direktive o nacionalnim gornjim granicama emisija.
- U okviru potprograma „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“:
- nacionalni energetski i klimatski planovi (engl. *National Energy and Climate Plans* – NECP, Uredba o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime (EU) 2018/1999);
 - nacionalni akcijski planovi za energetsку učinkovitost (engl. *National Energy Efficiency Action Plans* – NEEAP);
 - nacionalne ili regionalne strategije prilagodbe ili akcijski planovi;
 - gradski akcijski planovi ili akcijski planovi koji se temelje na zajednici, a koji pokreću prijelaz na društvo koje je klimatski neutralno i/ili otporno na klimatske promjene;
 - nacionalne, regionalne ili industrijski/sektorski specifične strategije za ublažavanje emisija stakleničkih plinova ili okvirni planovi za gospodarstvo koji doprinose klimatskoj neutralnosti.

Komisija će pokušati osigurati najveću geografsku pokrivenost za SIP-ove tako što će indikativno dodijeliti najmanje jedan SIP po državi članici u okviru svakog potprograma.

Za SIP-ove na transnacionalnoj razini, potiče se upotreba transnacionalnih platformi za koordinaciju i suradnju predviđenih makroregionalnim strategijama EU-a, kada države članice sudjeluju u takvim strategijama.

4.1.2.3. Najviši iznosi

tijek djelovanja / politika za ubrzanje tranzicije prema kružnom gospodarstvu na nacionalnoj ili regionalnoj razini, u skladu s ciljevima akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo. Dokument bi trebao imati sveobuhvatan pristup, usmjeren, između ostalog, na životni ciklus proizvoda i/ili materijala. Kako bi se smatrao prihvatljivim, plan mora imati specifične i mjerljive ciljne vrijednosti, djelovanja ili mjere - s jasnim vremenskim rokovima - koji omogućuju praćenje doprinosa IP-a njegovoj provedbi. Denominacija se može razlikovati, npr. strategije za kružno gospodarstvo, okvirni planovi za kružno gospodarstvo, okviri kružnog gospodarstva itd. Planovi bi trebali, po mogućnosti, premostiti granice politika i uključivati koordinaciju među ministarstvima. Komisija takve okvirne strategije smatra jednim od najučinkovitijih načina za napredak kružnog gospodarstva u državama članicama i snažno potiče države članice da ih donesu i provedu.

Nakon pozitivnog iskustva stečenog s integriranim projektima u okviru programa LIFE za razdoblje 2014.–2020., najviši ukupni iznos dodijeljen za SNAP-ove iznosiće 280 milijuna EUR, što predstavlja 30 % ukupnog proračuna dodijeljenog za bespovratna sredstva potprogramu „Priroda i bioraznolikost“. Najviši ukupni iznos dodijeljen za SIP u okviru potprograma „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ te „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“ iznosiće 336 milijuna EUR odnosno 33 % ukupnog proračuna dodijeljenog za bespovratna sredstva tim potprogramima. Ukupni iznos dodijeljen za SNAP-ove i SIP-ove bit će oko 26 % ukupnog proračuna programa LIFE dodijeljenog za bespovratna sredstva.

4.1.2.4. Stopa sufinanciranja

Stopa sufinanciranja za SNAP-ove i SIP-ove ne smije premašiti 60 % ukupnih prihvatljivih troškova projekta.

4.1.2.5. Razdoblje prihvatljivosti

S obzir na to da strateški planovi pokrivaju provedbu plana djelovanja, najdulje razdoblje prihvatljivosti je 14 godina.

4.1.3. Projekti tehničke pomoći (projekti TA)

U skladu s člankom 2. stavkom 3. Uredbe LIFE, projekti TA mogu uključivati sljedeće aktivnosti:

- sudjelovanje u projektima standardnih djelovanja i pripremu SNAP-ova i SIP-ova (TA-PP);
- pripremu za olakšavanje povećanja vrijednosti i reproduciranja rezultata iz drugih projekata koji se financiraju iz programa LIFE, programa koji su mu prethodili ili drugih projekata Unije te za pristup drugim finansijskim instrumentima Unije (TA-R);
- izgradnju kapaciteta tijela država članica s niskim stupnjem djelotvornog sudjelovanja u programu LIFE radi poboljšanja usluga nacionalnih kontaktnih točaka u EU-u i povećanja ukupne kvalitete podnesenih prijedloga (TA-CAP).

Indikativni iznos za projekte TA iznosi 33,16 milijuna EUR. To bi se moglo povećati za iznos predviđen za mješovito financiranje u nastavku (vidjeti odjeljak 5.3.1.), u slučaju da bi, uzimajući u obzir povezanu fazu razvoja ulaganja, bilo prikladno dodijeliti bespovratna sredstva koja nisu popraćena finansijskim instrumentima.

Sljedeća indikativna predraspodjela sredstava predviđena je za razdoblje 2021.–2024., uzimajući u obzir da bi se neiskorištena sredstva mogla preraspodijeliti na različite vrste projekata unutar istog područja u skladu s člankom 18. stavkom 4. Uredbe LIFE:

- za TA-PP indikativno 3,16 milijuna EUR;
- za TA-CAP, 9 milijuna EUR;
- za TA-R oko 21 milijun EUR.

4.1.3.1 Stopa sufinanciranja

Najviša stopa sufinanciranja za projekte TA iznosiće 60 % prihvatljivih troškova, s izuzetkom projekata za poboljšanje djelotvornog sudjelovanja u programu LIFE (TA-CAP). Ovi projekti u vezi s aktivnostima tijela država članica koji su utvrđeni u članku 11. stavku 4. Uredbe LIFE imat će najvišu stopu sufinanciranja od 95 % prihvatljivih troškova u skladu s člankom 9. stavkom 4. Uredbe LIFE.

4.1.3.2 Projekti za pripremu SNAP-ova ili SIP-ova (TA-PP)

Ovi su projekti usmjereni na pružanje finansijske potpore kako bi pomogli podnositeljima zahtjeva u pripremi SNAP-a ili SIP-a za najviši doprinos u okviru programa LIFE od 70 000 EUR.

Oni predstavljaju nastavak projekata tehničke pomoći koji se financiraju u okviru programa LIFE za razdoblje 2014.–2020.

4.1.3.3. Projekti za olakšavanje povećanja vrijednosti ili reproduciranja rezultata (TA-R)

Ovi su projekti usmjereni na povećanje vrijednosti ili reproduciranje rezultata koji se financiraju u okviru programa LIFE ili, kada je to relevantno za ispunjenje ciljeva programa LIFE, u okviru drugih fondova EU-a, među ostalim i pripremom za pristup drugim finansijskim instrumentima Unije.

Ovi bi projekti mogli sufinancirati aktivnosti potrebne za:

- (1) pripremu povećanja vrijednosti i/ili reproduciranja rezultata prethodnih projekata iz programa LIFE ili iz drugih programa Unije;
- (2) olakšavanje pristupa operacije koja doprinosi ciljevima programa LIFE programu InvestEU ili drugim finansijskim instrumentima.

Ova potpora ulaganju i reproduciranju čini se strateškom s obzirom na potporu materijalizaciji zelenih ulaganja na terenu.

Omogućit će se finansijska sredstva za financiranje zelenih ulaganja – primjerice, stvaranje nove inicijative za prirodni kapital i kružno gospodarstvo u okviru programa InvestEU kojim će se u sljedećih 10 godina mobilizirati najmanje 10 milijardi EUR, od čega su 3 milijarde EUR predviđene za razdoblje 2021.–2024. Unatoč tome, potražnja za ulaganjima u projekte zaštite okoliša često se suočava s velikim preprekama poput ograničenog administrativnog kapaciteta nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti, nedostatka svijesti i stručnosti javnih i privatnih promicatelja o održivosti, percepcije visokog rizika, potrebe za dugoročnom perspektivom za finansijski povrat ulaganja i zabrinutosti zbog isplativosti projekata.

To podrazumijeva potrebu za namjenskom finansijskom potporom čiji je cilj pomoći uspostavi portfelja inovativnih i održivih projekata.

Ova bi finansijska potpora mogla biti u obliku bespovratnih sredstava za provođenje nekih preliminarnih studija ili mješovitog financiranja u slučaju da su bespovratna sredstva popraćena povratnim sredstvima, kao što su zajmovi, financiranje vlasničkim kapitalom ili proračunska potpora (vidjeti odjeljak 5.3.1.).

4.1.3.4. Projekti za izgradnju kapaciteta tijela država članica s niskim stupnjem djelotvornog sudjelovanja (TA-CAP)

Ovi su projekti TA usmjereni na jačanje kapaciteta tijela država članica za poboljšanje djelotvornog sudjelovanja u programu LIFE.

Niski stupanj djelotvornog sudjelovanja: definicija

Koncept „niskog stupnja djelotvornog sudjelovanja“ obuhvaća pojmove niskog stupnja sudjelovanja i nedjelotvornog sudjelovanja.

Ova će se dva elementa ponderirati, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 32. Uredbe LIFE, prema: broju stanovnika i gustoći naseljenosti, ukupnoj površini područja mreže Natura 2000 za svaku državu članicu izraženoj kao udio ukupne površine mreže Natura 2000 i udio državnog područja države članice koji je obuhvaćen područjima mreže Natura 2000.

Faktor države članice, odnosno MSf, uzet će u obzir:

- A = broj stanovnika (% broja stanovnika EU-a)

- B = gustoću naseljenosti (% u usporedbi s najvećom gustoćom naseljenosti)
- C = površinu mreže Natura 2000 (% ukupne površine EU-a obuhvaćene mrežom Natura 2000)
- D = površinu mreže Natura 2000 (% ukupne površine države članice)

Budući da potprogram „Priroda i bioraznolikost“ čini oko 40 % ukupnog proračuna, C i D će se uzeti u obzir do 40 %.

$$MSf = (A+B) * 40 \% (C+D)$$

Za definiciju „niskog stupnja djelotvornog sudjelovanja“ Komisija namjerava uzeti u obzir dva kriterija:

1. niski stupanj sudjelovanja: zemlja bilježi niski stupanj sudjelovanja kada je stopa podnesenih prijedloga podijeljena s gornjim faktorom za tu zemlju među dvije najniže trećine;
2. nedjelotvorno sudjelovanje: zemlja doživjava nedjelotvorno sudjelovanje kada je stopa uspješnosti (broj dodijeljenih projekata iz podnesenih prijedloga) podijeljena s gornjim faktorom za tu zemlju među dvije najniže trećine.

Svaka zemlja koja pripada jednoj od dvije gore navedene kategorije smatraće se prihvatljivom za ove projekte.

Svakoj bi se zemlji mogao dodijeliti samo jedan TA-CAP za niski stupanj djelotvornog sudjelovanja u razdoblju obuhvaćenom ovim višegodišnjim programom rada.

Izračun za utvrđivanje popisa prihvatljivih zemalja izvršit će Komisija uzimajući u obzir posljednje tri godine za koje su dostupni podaci. Rezultati će biti prikazani državama članicama prije pokretanja svakog poziva na podnošenje prijedloga.

Prihvatljive aktivnosti

Komisija očekuje da će se svaki prijedlog temeljiti na analizi potreba kojom se utvrđuju najdjelotvornije aktivnosti usmjerene na stopu niskog stupnja sudjelovanja i/ili nedjelotvornog sudjelovanja različitih vrsta podnositelja zahtjeva (javnih organizacija, privatnih subjekata i organizacija civilnog društva).

Prihvatljive aktivnosti odnose se na sljedeće:

- provedbena djelovanja kao što su aktivnosti osposobljavanja, ciljane kampanje za informiranje;
- djelovanja praćenja i evaluacije za procjenu stvarnog učinka provedbenih djelovanja;
- djelovanja komunikacije i širenja informacija;
- djelovanja za upravljanje projektima i kontrolu kvalitete.

Komisija očekuje da će proračun biti razmjeran aktivnostima koje će se provoditi u okviru svakog projekta radi rješavanja stope niskog stupnja i/ili nedjelotvornog sudjelovanja različitih vrsta podnositelja zahtjeva.

4.1.3.5. Najdulje razdoblje prihvatljivosti za provedbu projekata TA

Uzimajući u obzir različite teme obuhvaćene projektima TA, najdulje razdoblje prihvatljivosti je 5 godina.

4.1.4. Ostala djelovanja (OA)

Komisija je utvrdila neke posebne potrebe koje je potrebno zadovoljiti putem „ostalih djelovanja“.

U skladu s člankom 11. stavkom 2. točkom (e) Uredbe LIFE, „ostala djelovanja“ uključivat će:

- djelovanja koordinacije i potpore (CSA) za prijelaz na obnovljivu energiju i veću energetsku učinkovitost. Usmjerena su na rušenje tržišnih prepreka koje otežavaju društveno-gospodarski prijelaz na obnovljivu energiju i veću energetsku učinkovitost, uključujući izgradnju kapaciteta, širenje informacija i znanja te podizanje razine osvještenosti;
- instrument za dodjelu malih iznosa bespovratnih sredstava za bioraznolikost (BEST);

Oslanjajući se na iskustva programa dodjele malih iznosa bespovratnih sredstava u okviru inicijative BEST EU-a, objavit će se pozivi na podnošenje prijedloga za dodjelu malih iznosa bespovratnih sredstava (najviše 100 000 EUR sufinanciranja EU-a) u najudaljenijim regijama i prekomorskim zemljama i područjima za očuvanje bioraznolikosti, obnovu ekosustava i održivu upotrebu usluga ekosustava, uključujući pristupe prilagodbi klimatskim promjenama i njihovu ublažavanju koji su utemeljeni na ekosustavima;

- projekte razvijeni u okviru suradnje sa zajednicama znanja i inovacija (engl. *Knowledge and Innovation Communities* – KIC) Europskog instituta za inovacije i tehnologiju³⁸ (engl. *European Institute for Innovation and Technology* – EIT), posebno projekte koji doprinose ciljevima i provedbi Akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo kojeg provode sveučilišta, istraživačke organizacije, tvrtke i/ili mala i srednja poduzeća koja sudjeluju u KIC-u;
- bespovratna sredstva za djelovanje u korist organizacija navedenih u Prilogu I. Uredbi LIFE (vidjeti također točku 2. odjeljka 4.3 u nastavku);
- Dodatni projekti koji odgovaraju zakonodavnim i političkim prioritetima Unije mogli bi se također utvrđivati svake godine, nakon savjetovanja s državama članicama (PLP).
- Drugi posebni projekti financirani u skladu s člankom 195. Financijske uredbe za potporu politikama EU-a u vezi s područjima djelovanja na području okoliša i klime koji će se utvrditi tijekom provedbe ovog programa rada.

Indikativni iznos OA-a je 454 milijuna EUR.

Komisija će u definiranju poziva na podnošenje prijedloga za ova djelovanja biti preskriptivnija nego u slučaju poziva na podnošenje prijedloga odozdo prema gore, ako je utvrđivanje potreba i povezanih mogućih rješenja u nadležnosti podnositelja zahtjeva.

4.1.4.1. Stopa sufinanciranja

Najviša stopa sufinanciranja za „ostala djelovanja“ iznosi 95 % prihvatljivih troškova, osim malih iznosa bespovratnih sredstava za bioraznolikost u najudaljenijim regijama i prekomorskim zemljama i područjima (PZP-i) koji predstavljaju nastavak programa BEST, gdje sufinanciranje EU-a iznosi najviše 100 % prihvatljivih troškova.

4.1.4.2. Razdoblje prihvatljivosti za provedbu „ostalih djelovanja“

³⁸ Europski institut za inovacije i tehnologiju (EIT) neovisno je tijelo Europske unije osnovano 2008. godine za pružanje inovacija u cijeloj Europi. EIT okuplja vodeće poslovne, obrazovne i istraživačke organizacije kako bi pronašli rješenja za globalne izazove.

Uzimajući u obzir različite predmete obuhvaćene „ostalim djelovanjima“, najdulje razdoblje prihvatljivosti je 10 godina.

4.2. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstava za djelovanje

Za dodjelu bespovratnih sredstava za djelovanje predviđeni su različiti postupci. Odabir postupka ovisit će o vremenu dostupnom za objavljanje poziva i evaluaciju prijedloga i / ili očekivanom obujmu prijedloga u okviru svakog potprograma:

- Jednostupanjski postupak koji će se upotrebljavati za:
 1. projekte standardnih djelovanja
 2. projekte TA i
 3. „ostala djelovanja“.
- Dvostupanjski postupak koji će se upotrebljavati za:
 - SNAP-ove i SIP-ove

Dvostupanjski postupak može se upotrebljavati i za projekte standardnih djelovanja.

4.2.1. Jednostupanjski postupak za SAP-ove, projekte TA i 'ostala djelovanja'

Jednostupanjski postupak organizirat će se na sljedeći način:

1. Nakon poziva na podnošenje prijedloga, podnose se potpuni prijedlozi.
2. Provjerava se jesu li prijedlozi usklađeni s kriterijima dopuštenosti, prihvatljivosti, odabira i isključenja. Redoslijed provjera može se prilagoditi u skladu s Financijskom uredbom kako bi se osigurala najveća učinkovitost procesa evaluacije.
3. Evaluacija potpunih prijedloga na temelju dolje navedenih kriterija za dodjelu:

1. Relevantnost (0-20)

- relevantnost doprinosa jednom ili više posebnih ciljeva programa LIFE i ciljanog potprograma;
- mjera u kojoj je projekt u skladu s opisom sadržanim u pozivu na podnošenje prijedloga, među ostalim, ako je to relevantno, i s njegovim posebnim prioritetima;
- ispravnost cjelokupne logike intervencije;
- mjera u kojoj projekt nudi posredne koristi i promiče sinergije s drugim područjima politika relevantnim za postizanje ciljeva politike u području okoliša i klime.

2. Kvaliteta (0-20)

- jasnoća, relevantnost i izvedivost plana rada;
- odgovarajuće geografsko usmjerenje aktivnosti;
- kvaliteta plana za praćenje i izvješćivanje o učincima;
- utvrđivanje i mobilizacija relevantnih dionika;
- prikladnost i kvaliteta predloženih mjer za komunikaciju i širenje informacija o projektu i njegovim rezultatima različitim ciljnim skupinama.

3. Učinak (0-20)

- ambicija i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom i/ili nakon projekta zbog predloženih aktivnosti, uključujući moguće negativne učinke na druge posebne ciljeve programa LIFE, među ostalim i osiguravanje da se tim ciljevima ne nanosi značajna šteta;
- održivost rezultata projekta nakon završetka projekta;

- mogućnost da se rezultati projekta reproduciraju u istim ili drugim sektorima ili mjestima odnosno da im se poveća vrijednost putem javnih ili privatnih aktera ili mobilizacijom većih ulaganja ili finansijskih sredstava (potencijal katalizatora);
- kvaliteta mjera za iskorištavanje rezultata projekta.

4. Sredstva (0-20)

- sastav projektnog tima - konzorcija ili jedinog korisnika - u smislu stručnosti, vještina i odgovornosti te primjerenoosti upravljačke strukture;
- primjerenoost proračuna i sredstava te njihova uskladenost s predloženim planom rada;
- transparentnost proračuna, odnosno stavke troškova trebaju biti dovoljno opisane;
- mjera u kojoj se razmatra i ublažava utjecaj projekta na okoliš, među ostalim i primjenom zelene nabave. Primjena priznatih metoda za izračun utjecaja projekta na okoliš (npr. metode za PEF ili OEF odnosno slične metode³⁹) ili sustava upravljanja okolišem (npr. EMAS) bila bi prednost;
- vrijednost za novac predloženog projekta.

4. Bodovanje prijedloga.

Svaki kriterij ocijenit će se u rasponu od 0 do 20 bodova. Najmanja prolazna ocjena za svaki kriterij je 10 bodova.

Ocjena kriterija „Učinak“ bit će ponderirana sa 1,5: bodovi koje dobije svaki prijedlog za kriterij „učinka“ pomnožit će se s 1,5.

Ukupni prag prolaznosti koji se primjenjuje na zbroj ponderiranih pojedinačnih ocjena iznosi 55 bodova.

Sljedeći dodatni bodovi primijenit će se na projekte standardnih djelovanja te, kada je to relevantno i kako je utvrđeno u pozivu na podnošenje prijedloga, na projekte TA i na „ostala djelovanja“:

- DODATNI BODOVI 1: Predloženi projekt pruža iznimne sinergije i promiče značajne posredne koristi među potprogramima LIFE (2 boda).
- DODATNI BODOVI 2: Projekt se prvenstveno provodi u najudaljenijim regijama. Tamo gdje su posebne regionalne značajke relevantne za potrebe obuhvaćene pozivom na podnošenje prijedloga, npr. otoci za otpad, područja s velikom potrošnjom ugljena za čistu energiju itd. dodatni bodovi mogu se proširiti na druga geografska područja s posebnim potrebama i ranjivostima (2 boda).
- DODATNI BODOVI 3: Projekt se u velikoj mjeri temelji na rezultatima drugih projekata koje financira Europska unija ili unapređuje rezultate takvih projekata (2 boda).
- DODATNI BODOVI 4: Projekt pruža iznimian potencijal katalizatora (2 boda).
- DODATNI BODOVI 5: Projekt predviđa transnacionalnu suradnju⁴⁰ među državama članicama ključnu za jamčenje ostvarivanja ciljeva projekta (2 boda).

³⁹ Npr. PEFCR-ovi/ OEFSR-ovi. Vidjeti popis na

https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm

⁴⁰ „Transnacionalnu suradnju“ treba shvatiti kao suradnju koja uključuje suradnju između susjednih zemalja/regija s obje strane državne granice, kao i suradnju na većoj transnacionalnoj/makroregionalnoj razini.

Bonusi se temelje na kriterijima da/ne. Ne predviđaju stupnjevanje: svakom prijedlogu dodjeljuje se 0 ili 2 boda.

To znači da je najveći mogući broj bodova za prijedloge za projekte standardnih djelovanja 100, dok je za ostale prijedloge (tj. za projekte TA i „ostala djelovanja“ 90, plus svi mogući dodatni bodovi).

5. Rangiranje i priprema konačnog popisa projekata koji će se financirati.

Prijedlozi projekata rangirat će se uzimajući u obzir ponderiranu ocjenu svakog kriterija dodjele i dodatne bodove, ako ih je bilo. Postojat će zasebni popisi za svaki potprogram te u okviru svakog potprograma, ako je to relevantno, za projekte povezane s temama upravljanja i Novim europskim Bauhausom.

Popis projekata predloženih za financiranje sastavit će se uzimajući u obzir prijedloge koji su dosegli minimalni prag i za koje postoji dostupan proračun. U slučaju jednakih ocjena, financirat će se prijedlozi s najvećom ocjenom prema kriteriju 3, odnosno učinku.

6. Pričuvni popis i pečat izvrsnosti.

Pričuvni popis obuhvatit će sve projekte koji zadovoljavaju minimalne zahtjeve u pogledu kvalitete (tj. koji dobiju sve najmanje prolazne ocjene), ali se ne mogu financirati s obzirom na dostupni proračun. U slučaju da se mogu omogućiti dodatna sredstva, projekti s pričuvnog popisa financirat će se prema redoslijedu rangiranja.

U slučaju projekata standardnih djelovanja, projektima na pričuvnom popisu dodijelit će se pečat izvrsnosti u skladu s člankom 15. Uredbe LIFE.

Popis projekata s pečatom izvrsnosti, zajedno s kratkim opisom svakog projekta, proslijedit će se nadležnim službama Komisije, nacionalnim kontaktnim točkama i članovima Odbora za program LIFE radi daljnje distribucije tijelima nadležnim za upravljanje Europskim fondom za regionalni razvoj, Europskim socijalnim fondom i Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj.

Ovi projekti mogli bi imati mogućnost financiranja pod istim uvjetima (stopa sufinanciranja, iznos i prihvatljivi troškovi) prema kojima bi se financirali u okviru programa LIFE.

4.2.2. *Dvostupanjski postupak za SAP*

Za dodjelu SAP-ova primjenit će se dvostupanjski postupak odabira. Postupak dodjele organiziran je u dvije faze: prva faza predviđa podnošenje sažetka projektnog prijedloga. Druga faza predviđa podnošenje potpunog prijedloga za one sažetke projektnih prijedloga koji imaju razumnu mogućnost dodjele bespovratnih sredstava. Ovaj se postupak ne bi trebao provoditi 2021. i 2022. godine.

4.2.2.1. Faza 1: sažetak projektnog prijedloga

Od podnositelja zahtjeva traži se da prikaže sažetak projektnog prijedloga u kojem su naznačeni glavni elementi njihova prijedloga. Moraju navesti zatraženu finansijsku potporu.

1. Nakon poziva na podnošenje prijedloga, podnose se sažeci projektnih prijedloga.
2. Provjerava se jesu li sažeci projektnih prijedloga usklađeni s kriterijima dopuštenosti i prihvatljivosti.
3. Sažeci projektnih prijedloga evaluiraju se na temelju sljedećih kriterija:

1. Relevantnost i učinak (0-20)

- relevantnost doprinosa jednom ili više posebnih ciljeva programa LIFE i ciljanog potprograma;

<ul style="list-style-type: none"> - mjera u kojoj je projekt u skladu s opisom teme u pozivu na podnošenje prijedloga; - ispravnost cijelokupne logike intervencije prijedloga; - ambicija i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom i/ili nakon projekta zbog predloženih aktivnosti, uključujući moguće negativne učinke na druge posebne ciljeve programa LIFE. Analiza učinka uzet će u obzir posebnosti projekta i njegovo geografsko područje primjene, uključujući, kada je to relevantno, posebne potrebe geografskih područja s posebnim ranjivostima, kao što su okolišni izazovi i/ili prirodna ograničenja. <p>2. Kvaliteta i sredstva (0-20)</p> <ul style="list-style-type: none"> - jasnoća, relevantnost i izvedivost plana rada; - održivost rezultata projekta nakon završetka projekta; - vrijednost za novac predloženog projekta.
--

3. Ocjenjuju se sažeci projektnih prijedloga.

Svaki kriterij ocijenit će se u rasponu od 0 do 20 bodova. Ukupni prag prolaznosti koji se primjenjuje na zbroj pojedinačnih ocjena iznosi 12 od 40 bodova. Isključit će se oni sažeci projektnih prijedloga koji nisu ostvarili minimalni bodovni prag.

4. Priprema popisa sažetaka projektnih prijedloga koje treba zadržati i poziva na podnošenje potpunog prijedloga.

Dugi popis podnositelja zahtjeva pozvanih da podnesu potpuni prijedlog uključivat će najbolje rangirane sažetke projektnih prijedloga po potprogramima za koje je zbroj traženih doprinosa EU-a 2 do 3 puta veći iznos od raspoloživog proračuna. Posebni omjer između traženih doprinosa EU-a i dostupnog proračuna utvrditi će se uzimajući u obzir veličinu traženih doprinosa, kao i stopu uspješnosti potpunih prijedloga u okviru posebnog potprograma u prethodnim pozivima. Postojat će zasebni popisi za svaki potprogram te u okviru svakog potprograma za projekte povezane s temom upravljanja.

4.2.2.2. Faza 2: potpuni prijedlog

1. Podnose se potpuni prijedlozi.
2. Provjeravaju se jesu li prijedlozi usklađeni s kriterijima dopuštenosti, prihvatljivosti, odabira i isključenja. Redoslijed provjera može se prilagoditi u skladu s Financijskom uredbom kako bi se osigurala najveća učinkovitost procesa evaluacije.
3. Potpuni prijedlozi evaluiraju se na temelju kriterija dodjele utvrđenih za jednostupanjski postupak, među ostalim i na temelju različitih dodatnih bodova.
4. Rangiranje prijedloga i pečat izvrsnosti primjenjivat će se kao u jednostupanjskom postupku opisanom u odjeljku 4.2.1.

4.2.3. Dvostupanjski postupak za SP

Postupak podnošenja i odabira SNAP-ova i SIP-ova temelji se na dvostupanjskom postupku i primjenjivat će se na sve potprograme. To bi potencijalnim podnositeljima zahtjeva trebalo olakšati rad i osigurati im da tijekom procesa dobiju najbolje moguće smjernice. Tijek rada strukturiran je na način da prati postupni razvoj i doradu svakog prijedloga. Načelo jednakog postupanja za sve prijedloge primjenjuje se u svim fazama procesa evaluacije.

Dvostupanjski postupak temelji se na podnošenju sažetka projektnog prijedloga nakon čega slijedi potpuni prijedlog. Organiziran je na sljedeći način:

Faza 1: sažetak projektnog prijedloga

1. Nakon poziva na podnošenje prijedloga, podnose se sažeci projektnih prijedloga.
2. Provjerava se jesu li sažeci projektnih prijedloga usklađeni s kriterijima dopuštenosti i prihvatljivosti.

Sažeci projektnih prijedloga evaluiraju se na temelju sljedećih kriterija:

1. Provedba planova ili strategija - Cilj projekta je provedba planova ili strategija navedenih u stavku 4.1.2.2. Teritorijalna pokrivenost - Provedba ciljanog plana ili strategije Unije obuhvatit će veliko i reprezentativno teritorijalno područje, osobito regionalno, višeregionalno, nacionalno, transnacionalno. Pristup koji se temelji na više gradova ili manji teritorijalni opseg može također biti prihvatljiv za SIP-ove koji se bave upravljanjem kvalitetom zraka sve dok projekt ostvaruje znatan učinak.3. Koordinacija dopunskih fondova - Aktivnosti će mobilizirati komplementarna sredstva iz barem jednog Unijinog, nacionalnog ili privatnog izvora financiranja i uzeti u obzir druga relevantna sredstva Europske unije, kao i nacionalna ili privatna sredstva.- Financiranje nadopunjuje SNAP-ove i SIP-ove te se upotrebljava za podršku i provedbu dopunskih aktivnosti neophodnih za provedbu ciljanog plana ili strategije.- Jasno su definirani mehanizmi za koordinaciju dopunskog financiranja.4. Uključivanje ključnih dionika - Ključni dionici bit će aktivno uključeni u provedbu ciljanog plana ili strategije.

3. Popis zadržanih projekata.

Svi podnositelji zahtjeva koji podnesu prijedloge koji ispunjavaju gore navedene kriterije bit će pozvani da podnesu potpuni prijedlog.

Ti će podnositelji zahtjeva također biti pozvani da sudjeluju u fazi pisanih pitanja i odgovora, tijekom koje mogu dostaviti pitanja u vezi s pripremom potpunog prijedloga. Na kraju ove faze, pitanja i odgovori postat će javno dostupni, na anoniman način, kako bi se svim podnositeljima zahtjeva jednako pomoglo u pripremi njihovih potpunih prijedloga. Prema potrebi, pitanja i odgovori dopunit će se smjernicama u vezi s tipičnim poteškoćama s kojima su se podnositelji zahtjeva mogli susresti, a koje su postale očite u sažecima projektnih prijedloga.

Faza 2: potpuni prijedlog

1. Podnose se potpuni prijedlozi.
2. Provjerava se jesu li prijedlozi usklađeni s kriterijima dopuštenosti, prihvatljivosti, odabira i isključenja. Redoslijed provjera može se prilagoditi u skladu s Finansijskom uredbom kako bi se osigurala najveća učinkovitost procesa evaluacije.
3. Potpuni prijedlozi evaluiraju se na temelju kriterija dodjele prikazanih u tablici u nastavku:

1. Relevantnost (0-20)

- relevantnost doprinosa jednom ili više posebnih ciljeva programa LIFE i ciljanog potprograma;
- mjera u kojoj je projekt u skladu s opisom teme u pozivu na podnošenje prijedloga;
- ispravnost cijelokupne intervencijske logike prijedloga;
- mjera u kojoj projekt nudi posredne koristi i promiče sinergije s drugim područjima politika relevantnima za postizanje ciljeva politike u području okoliša i klime.

2. Kvaliteta (0-20)

- jasnoća, relevantnost i izvedivost plana rada;
- odgovarajuće geografsko usmjereno aktivnosti;
- kvaliteta plana za praćenje i izvješćivanje o učincima;
- utvrđivanje i mobilizacija relevantnih dionika;
- prikladnost i kvaliteta mjera za komunikaciju i širenje informacija o projektu i njegovim rezultatima različitim ciljnim skupinama.

3. Dopunsko financiranje (0-20)

- razina mobilizacije drugih sredstava koja nadopunjaju predviđeni projekt u okviru programa LIFE (uz minimum potreban za prihvatljivost), kao i vjerojatnost njihove stvarne mobilizacije i njihova funkcionalna veza s planom ili strategijom koja će se provoditi;
- kvaliteta mehanizma koordinacije za optimalnu upotrebu drugih sredstava, posebice fondova Unije, neophodnih za provedbu ciljane strategije / plana;
- utvrđivanje, relevantnost i izvedivost neophodnih dopunskih djelovanja.

4. Učinak (0-20)

- ambicija i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom i/ili nakon projekta zbog predloženih aktivnosti, uključujući moguće negativne učinke na druge posebne ciljeve programa LIFE, među ostalim i da se osigura da se tim ciljevima ne nanosi značajna šteta;
- održivost rezultata projekta nakon završetka projekta;
- mogućnost da se rezultati projekta reproduciraju u istim ili drugim sektorima ili mjestima odnosno da im se poveća vrijednost putem javnih ili privatnih aktera ili mobilizacijom većih ulaganja ili finansijskih sredstava (potencijal katalizatora);
- kvaliteta mjera za iskorištavanje rezultata projekta.

5. Sredstva (0-20)

- sastav projektnog tima - konzorcija ili jedinog korisnika - u smislu stručnosti, vještina i odgovornosti te primjerenosti upravljačke strukture;
- primjerenost proračuna i sredstava te njihova usklađenost s planom rada;
- transparentnost proračuna, odnosno stavke troškova trebaju biti dovoljno opisane;
- mjera u kojoj se razmatra i ublažava utjecaj projekta na okoliš, među ostalim i primjenom zelene nabave. Primjena priznatih metoda za izračun utjecaja projekta na okoliš (npr. metode za PEF ili OEF odnosno slične metode⁴¹) ili sustava upravljanja okolišem (npr. EMAS) bila bi prednost;
- vrijednost za novac projekta.

4. Ocjenjivanje prijedloga.

⁴¹ Npr. PEFCR-ovi/ OEFSR-ovi. Vidjeti popis na
https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm

Svaki kriterij ocijenit će se u rasponu od 0 do 20 bodova. Najmanja prolazna ocjena za svaki kriterij je 10 bodova. Ukupni prag prolaznosti koji se primjenjuje na zbroj ponderiranih pojedinačnih ocjena iznosi 55 bodova. Dodatni bodovi nisu uključeni osim ako predloženi projekt prvenstveno obuhvaća najudaljenije regije.

To znači da je najveći mogući broj bodova 100.

5. Rangiranje i priprema konačnog popisa projekata koji će se financirati.

Prijedlozi projekata rangirat će se uzimajući u obzir ponderiranu ocjenu svakog kriterija dodjele.

Popis projekata predloženih za financiranje sastavit će se uzimajući u obzir prijedloge koji su ostvarili minimalni prag i za koje postoji dostupan proračun.

U slučaju jednakih ocjena, financirat će se prijedlozi s najvećom ocjenom prema kriteriju 3, odnosno učinku.

U slučaju nedostatka proračuna za financiranje svih prijedloga koji su ostvarili minimalni prag, prednost će imati prijedlozi država članica koje još nemaju SIP-ove financirane u okviru posebnog potprograma ili, u okviru potprograma za prirodu i bioraznolikost, posebni SNAP.

6. Pričuvni popis i pečat izvrsnosti.

Pričuvni popis i pečat izvrsnosti primjenjivat će se kao za jednostupanjski postupak opisan u odjeljku 4.2.1.

4.3. Bespovratna sredstva za poslovanje

U skladu s Uredbom LIFE, bespovratna sredstva za poslovanje mogu se dodijeliti u različitim slučajevima:

1. Članak 11. stavak 6 Uredbe LIFE predviđa potporu za određene operativne i administrativne troškove za neprofitne subjekte koji sudjeluju u razvoju, provedbi i izvršavanju zakonodavstva i politike Unije i koji su primarno aktivni u području okoliša ili djelovanja u području klime, među ostalim i u energetskoj tranziciji.
2. Članak 13. Uredbe LIFE navodi da se bespovratna sredstva mogu dodijeliti organizacijama navedenima u Prilogu I. Uredbi LIFE. Iznos bespovratnih sredstava za poslovanje i djelovanje koji se dodjeljuje tim organizacijama u razdoblju 2021.–2024. neće premašiti 6 milijuna EUR.
3. Bespovratna sredstva za poslovanje izvan gornjih točaka 1. i 2. mogu se dodijeliti u propisno opravdanim slučajevima kako je utvrđeno člankom 195. Financijske uredbe.

Indikativni iznos za bespovratna sredstva za poslovanje u razdoblju 2021.–2024. iznosi 55,5 milijuna EUR.

Najviša stopa sufinanciranja za sve različite vrste bespovratnih sredstava za poslovanje iznosi 70 % prihvatljivih troškova.

4.4. Postupak podnošenja i odabira za bespovratna sredstva za poslovanje

Dodjela bespovratnih sredstava za poslovanje temeljiti će se na sljedećem:

- (1) okvirnim sporazumima o partnerstvu s neprofitnim subjektima te, ako je moguće nakon analize rizika, s organizacijama navedenima u Prilogu 1. Uredbi LIFE. Odredit će se trajanje okvirnih sporazuma o partnerstvu kako bi se održala ravnoteža između potrebe za sigurnošću i stabilnošću korisnika, potrebe za osiguranjem razvoja partnerstva i, u slučaju bespovratnih sredstava za poslovanje neprofitnih subjekata, za omogućavanjem različitim organizacijama pristup takvim sredstvima;

Sporazumi o dodjeli posebnih bespovratnih sredstava dodjeljivat će se svake godine nakon poziva na podnošenje prijedloga upućenog okvirnim partnerima.

(2) pojedinačnim godišnjim potporama za poslovanje, kada sporazumi o partnerstvu nisu mogući ili nisu prikladni.

Postupak dodjele organizirat će se kako slijedi:

1. Nakon poziva na podnošenje prijedloga, podnose se prijedlozi.
2. Provjerava se jesu li prijedlozi usklađeni s kriterijima dopuštenosti, prihvatljivosti, odabira i isključenja. Redoslijed provjera može se prilagoditi u skladu s Financijskom uredbom kako bi se osigurala najveća učinkovitost procesa evaluacije.
3. Evaluacija prijedloga. Prijedlog okvirnog sporazuma o partnerstvu evaluirat će se na temelju niže navedenih kriterija za dodjelu:

a) Relevantnost

- relevantnost doprinosa jednom ili više posebnih ciljeva programa LIFE;
- mjera u kojoj je predloženi plan rada u skladu s relevantnim politikama obuhvaćenima pozivom na podnošenje prijedloga;
- mjera u kojoj prijedlog dokazuje dodanu vrijednost EU-a.

b) Oblikovanje politike EU-a

- mjera u kojoj prijedlog pokazuje dubinsko razumijevanje procesa politike EU-a;
- mjera u kojoj podnositelj zahtjeva poboljšava bazu znanja i dokaza, podržavajući time politiku Unije u području okoliša, klime i energije;
- mjera u kojoj podnositelj zahtjeva potiče integraciju politika u području okoliša, klime i/ili energije te usklađenost s drugim politikama, primjerice poljoprivrednom politikom, prometnom politikom i kohezijskom politikom;
- mjera u kojoj će podnositelj zahtjeva djelovati kao kanal između razine EU-a i civilnog društva, pružajući koordinirani doprinos politikama;
- prikladnost sredstava i struktura usmјerenih na izražavanje zabrinutosti građana EU-a i na osiguravanje njihove demokratske zastupljenosti u odnosu na relevantne institucije.

c) Provedba politike EU-a

- mjera u kojoj predložena strategija poboljšava provedbu i izvršavanje zakonodavstva EU-a u području okoliša, klime i/ili energije na lokalnoj razini, razini države članice i/ili europskoj razini;
- mjera u kojoj će podnositelj zahtjeva djelovati kao kanal između razine EU-a i civilnog društva, promičući i osiguravajući prihvatanje provedbe politike;
- mjera u kojoj se podnositelj zahtjeva koristi svojom mrežom za utvrđivanje prepreka provedbi politike na nacionalnoj/regionalnoj razini, radi povratnih informacija o politici;
- prikladnost i kvaliteta predloženih mjera za komuniciranje i širenje informacija radi stvaranja učinka poluge;
- mjera u kojoj predložena strategija pomaže osigurati ulaganja u politiku u području okoliša, klime i/ili energije, obuhvaćajući okolišne čimbenike.

d) Senzorska funkcija

- mjera u kojoj prijedlog pomaže otkriti nove ili nadolazeće probleme u području okoliša, klimatskih promjena i/ili energije i može analizirati uzroke takvih problema i njihove moguće učinke;
- sposobnost podnositelja zahtjeva da predloži prikladna rješenja i da pruži povratne informacije ili poboljša oblikovanje politika o utvrđenim novim ili nadolazećim problemima.

e) Organizacijski razvoj

- kvaliteta predložene strategije za zadovoljavanje utvrđenih potreba organizacijskog razvoja i obuhvaćanje područja za poboljšanje;

- mjera u kojoj podnositelj zahtjeva predstavlja relevantne dionike i nastoji razviti svoje članstvo (na lokalnoj razini ili na razini baze članova);
- mjera u kojoj strategija prikupljanja sredstava podnositelja zahtjeva osigurava raznolikost i održivost organizacije;
- analiza ovisnosti podnositelja zahtjeva o bespovratnim sredstvima za poslovanje u okviru programa LIFE i strategije za rješavanje ove ovisnosti su uvjerljive;
- vrijednost za novac predloženog rada.

Ocjjenjivanje prijedloga

Svaki kriterij ocijenit će se u rasponu od 0 do 20 bodova. Ne postoji najmanja prolazna ocjena za pojedinačne kriterije.

Ocjena kriterija 4) „Senzorska funkcija“ ponderirat će se s 0,25.

Ocjena kriterija 5) „Organizacijski razvoj“ ponderirat će se s 0,75.

Ukupni prag prolaznosti, koji se primjenjuje na zbroj ponderiranih pojedinačnih ocjena, iznosi 45 bodova.

U slučaju jednakih ocjena, redoslijed prioriteta uspostaviti će se na temelju sljedećih načela:

1. smatrati će se da prijedlozi usmjereni na temu koja nije dobro obuhvaćena visoko rangiranim prijedlozima imaju najveći prioritet;
2. nakon toga, prijave u skladu s njihovom procijenjenom vrijednošću za novac.

Rangiranje i priprema konačnog popisa bespovratnih sredstava za poslovanje koji će se dodijeliti.

Prijedlozi projekata rangirati će se uzimajući u obzir ocjene svakog kriterija za dodjelu.

Popis bespovratnih sredstava za poslovanje koja su predložena za dodjelu sastaviti će se uzimajući u obzir prijedloge koji su ostvarili minimalni prag i za koje postoji dostupan proračun.

Ovo rangiranje prijedloga prema ocjeni i redoslijedu prioriteta nakon evaluacije okvirnog sporazuma o partnerstvu (engl. *Framework Partnership Agreement* – FPA) biti će i redoslijed kojim će se podnositelji zahtjeva rangirati nakon što se evaluiraju njihovi prijedlozi sporazuma o dodjeli posebnih bespovratnih sredstava (engl. *Specific Grant Agreement* – SGA), odnosno nakon evaluacije SGA-e neće biti uspostavljeno novo rangiranje.

Za dodjelu pojedinačnih bespovratnih sredstava za poslovanje primjenjivati će se sljedeći kriteriji:

a) Relevantnost
<ul style="list-style-type: none"> - mjera u kojoj je predloženi program rada u skladu s okvirnim sporazumom o partnerstvu podnositelja zahtjeva nevladine organizacije. Sva su odstupanja opravdana.
b) Kvaliteta prijedloga
<ul style="list-style-type: none"> - jasnoća, relevantnost i izvedivost predloženog plana rada; - ambicija i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju zbog predloženih aktivnosti.
c) Sredstva
<ul style="list-style-type: none"> - primjerenost organizacije i upravljanja radom; - primjerenost predloženog proračuna i sredstava te njihova usklađenost s predloženim planom rada; - prihodi i rashodi su u ravnoteži.

Svaki kriterij ocijenit će se u rasponu od 0 do 20 bodova. Ne postoji najmanja prolazna ocjena za pojedinačne kriterije. Ukupni prag prolaznosti, koji se primjenjuje na zbroj pojedinačnih ocjena, iznosi 35 bodova.

4.5. Indikativni rokovi za pozive na podnošenje prijedloga

mjeseci	2021.			2022.			2023.			2024.		
	1. – 4. 8.	5. – 8. 12.	9. – 12.	1. – 4. 8.	5. – 8. 12.	9. – 12.	1. – 4. 8.	5. – 8. 12.	9. – 12.	1. – 4. 8.	5. – 8. 12.	9. – 12.
SAP		☒		☒			☒			☒		
SNAP		☒		☒						☒		
SIP		☒		☒			☒			☒		
TA-CAP		☒		☒								
Ostali projekti TA		☒		☒			☒			☒		
Bespovratna sredstva za poslovanje		☒			☒			☒			☒	
OA		☒		☒			☒			☒		

Pozivi na podnošenje prijedloga za SAP, SIP, TA-PP za pripremu SNAP-a i SIP-a te CSA-e objavljivat će se svake godine i/ili predvidjeti godišnji rok za podnošenje projekata.

Za SNAP će poziv na podnošenje prijedloga biti objavljen 2021., 2022. i 2024. godine.

Pozivi na podnošenje prijedloga za TA-CAP bit će objavljeni 2021. i 2022. godine.

Pozivi na podnošenje prijedloga za TA-R bit će objavljeni svake dvije godine počevši od 2022. godine.

Očekuje se da će se pozivi na podnošenje prijedloga za OA-u objavljivati svake ili svake dvije godine. Očekuje se da će se pozivi na podnošenje prijedloga za bespovratna sredstva za poslovanje objavljivati svake godine. Okvirni sporazumi o partnerstvu za OA-u i/ili bespovratna sredstva za poslovanje sklapat će se, prema potrebi, na višegodišnjoj osnovi.

5. DRUGI OBLICI FINANCIRANJA

U svrhu postizanja ciljeva navedenih u članku 3. Uredbe, osim projekata koji se financiraju putem bespovratnih sredstava utvrđenih u odjeljku 4., programom LIFE može se financirati i putem drugih oblika financiranja:

- projekata koji su utvrđeni u odjeljku 5.4.,
- aktivnosti koje provodi Komisija kako bi pružila potporu pripremi, provedbi i uključivanju zakonodavstva EU-a u vezi s okolišem, klimom i prijelazom na čistu energiju,
- administrativne i tehničke pomoći Komisiji u razvoju, provedbi i praćenju aktivnosti programa.

Drugi oblici financiranja mogu uključivati:

- ugovore o nabavi;

- nagrade;
- aktivnosti neizravnog upravljanja, uključujući mješovito financiranje.

Indikativni iznos za projekt koji se financira drugim oblicima financiranja i finansijskim instrumentima u okviru operacija mješovitog financiranja u okviru četiri potprograma za razdoblje 2021.–2024. iznosi 476 milijuna EUR.

Indikativni iznos za aktivnosti tehničke i administrativne pomoći u okviru četiri potprograma za razdoblje 2021.–2024. iznosi 106 milijuna EUR.

5.1. Ugovori o nabavi

U skladu s člankom 5. Uredbe LIFE, programom LIFE mogu se financirati aktivnosti koje provodi Komisija kako bi pružila potporu pripremi, provedbi i uključivanju okolišnog, klimatskog ili relevantnog energetskog zakonodavstva Unije.

Takve aktivnosti koje se provode putem javne nabave mogu uključivati:

- informiranje i komunikaciju, uključujući, primjerice, kampanje podizanja razine osviještenosti, odnose s medijima, publikacije, informativne materijale, prijevode, savjetovanje/uključivanje dionika, radionice, konferencije i podršku programima/aktivnostima sudjelovanja, platforme za umrežavanje i razmjenu najboljih praksi;
- podršku oblikovanju, razvoju, provedbi i izvršavanju politika i zakonodavstva, primjerice znanstvenu, pravnu i tehničku podršku, inspekcije, izgradnju kapaciteta, istorazinske ocjene, revizije, evaluacije, procjene učinka, sustav informacijske tehnologije, studije, savjetodavne usluge, modeliranje i izradu scenarija.

5.2. Nagrade

Nagrade su finansijski doprinos koji se daje kao naknada nakon natječaja.

Komisija putem nagrada promiče ostvarivanje ciljeva politike Unije.

Nagrade će se dodjeljivati u skladu s načelima transparentnosti i jednakog postupanja.

Uvjeti za sudjelovanje, aranžmani za isplatu nagrade dobitnicima nakon njezine dodjele i odgovarajuća sredstva objave utvrđuju se u odnosu na određenu nagradu koja se organizira.

Organizacija i upravljanje nagradama bit će uključeni u izračun minimalnog praga od 85 % u skladu s člankom 9. stavkom 3. Uredbe LIFE.

Primjeri nagrada koje se financiraju iz programa LIFE su Zeleni list i Nagrade za zelenu prijestolnicu, Europska poslovna nagrada, nagrada Natura 2000, Poticaji klimatskog pakta itd.

5.3. Aktivnosti koje se provode radi pružanja potpore ulaganjima, uključujući mješovito financiranje

5.3.1. Potpora financiranju tehničke pomoći za ulaganja u okoliš i borbu protiv klimatskih promjena

Plan ulaganja za europski zeleni plan potvrđuje da zelena ulaganja i gospodarstvo općenito zahtijevaju značajno jačanje tehničke pomoći za proaktivni razvoj visokoučinkovitog portfelja ulaganja. Nadalje, naglašava važnost tehničke pomoći za promicanje prirodnog kapitala, djelovanja u području klime i rješenja koja se temelje na prirodi.

Visokoučinkoviti portfelj ulaganja trebao bi se usredotočiti na projekte koji čuvaju, obnavljaju i povećavaju prirodni kapital te njime upravljaju ili dovode do uklanjanja ugljika – kao potpora Strategiji EU-a za bioraznolikost, Akcijskom planu za kružno gospodarstvo, novoj Strategiji EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama i drugim relevantnim politikama.

Tehnička pomoć u okviru savjetodavnog centra za program InvestEU nastojat će poduprijeti projekte koji su prvenstveno namijenjeni ublažavanju klimatskih promjena, prilagodbi klimatskim promjenama i/ili zaštiti i povećanju resursa prirodnog kapitala, kao i razvoju kružnog gospodarstva. Usredotočit će se na projekte koji doprinose otpornosti klime i/ili osiguravaju održivost u upravljanju prirodnim resursima.

Radi razvoja ovog niza projekata i njihove provedbe na terenu, uspostavit će se dva dodatna i dopunska djelovanja:

- (1) doprinos financijskih sredstava savjetodavnom centru u okviru programa InvestEU. Savjetodavne usluge utvrdit će, razviti i pripremiti projekt za program InvestEU. Cilj je promicati i podupirati zelena ulaganja i reproduciranje/unaprjeđivanje zelenih projekata koji su prvenstveno namijenjeni prilagodbi klimatskim promjenama i/ili zaštiti i povećanju resursa prirodnog kapitala. Također će uključivati, na zahtjev, savjetodavne usluge za ozelenjivanje drugih projekata ulaganja;
- (2) *ad hoc* financijsku potporu u obliku bespovratnih sredstava (vidjeti prije odjeljka 4.1.3.3.) ili mješovitog financiranja (u slučaju da su bespovratna sredstva popraćena povratnim izvorima financiranja, kao što su zajmovi, financiranje vlasničkim kapitalom ili proračunska potpora financirana iz drugih izvora koji nisu program LIFE).

5.3.1.1. Zelena komponenta savjetodavnog centra

Savjetodavni centar za program InvestEU nastojat će omogućiti najnoviju proaktivnu tehničku pomoć kao ključno poticajno djelovanje koje podupire ozelenjivanje gospodarstva i očekivanih ulaganja.

Savjetodavni centar za program InvestEU usmjeren je na ona ulaganja koje su potrebna za potpunu provedbu politike i zakonodavstva EU-a u području okoliša i klime te za suočavanje sa širim okolišnim izazovima koji se odnose na zaštitu i obnovu našeg prirodnog kapitala koji podupire gospodarstvo i njegovu kružnost kako je utvrđeno u europskom zelenom planu.

Cilj doprinosa programa LIFE savjetodavnom centru za program InvestEU je pomoći javnim i privatnim promicateljima ulaganja i povezanim akterima u utvrđivanju i razvoju projekata ulaganja koji doprinose očuvanju, obnovi i poboljšanju prirodnog kapitala te upravljanju njime, čime također doprinose uklanjanju ugljika i otpornosti klime, kao potpora, primjerice, Strategiji EU-a za bioraznolikost, Planu kružnog gospodarstva i novoj Strategiji EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama.

Utvrdit će se specijalizirana stručnost – (1) izravno na tržištu i (2) putem savjetodavnih partnera – radi pružanja tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta za pomoć u utvrđivanju i razvoju javnih i privatnih zelenih ulaganja. Na zahtjev, mogla bi biti uključena u potporu ozelenjivanju drugih ulaganja. Ako je to relevantno, stručnjaci će biti uključeni u aktivnosti uzajamnog osposobljavanja i razmjene iskustava kako bi se poboljšao kapacitet za utvrđivanje, promicanje i strukturiranje projekata zelenih ulaganja širom EU-a.

Nakon vremena potrebnog za izgradnju jezgre stručnosti i sklapanje sporazuma sa savjetodavnim partnerima, očekuje se da će mobilizacija stručnosti biti iznimno postupna.

Od početka će se provoditi djelovanja usmjerena na omogućavanje proaktivnog utvrđivanja mogućih ulaganja i izgradnju kapaciteta relevantnih dionika.

Iznos koji se odnosi na ove savjetodavne usluge ovisit će o razvoju potražnje. Očekuje se da iznos dodijeljen savjetodavnim uslugama u razdoblju 2021.–2024. u okviru potprograma „Priroda i bioraznolikost“, „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ te „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama“ neće premašiti 35 milijuna EUR. Taj će iznos nadopunjavati povratne oblike potpore koji se pružaju u okviru programa InvestEU te će se usredotočiti na usluge tehničke pomoći, a mogao bi se finansirati, prema potrebi, u izravnom ili neizravnom načinu upravljanja.

Neiskorištena sredstva preraspodijelit će se na bespovratna sredstva.

5.3.1.2. Potpora mješovitom financiranju

Ako je to prikladno, zelenim ulaganjima pružit će se potpora u obliku operacija mješovitog financiranja.

Operacija mješovitog financiranja može se definirati kao kombinacija različitih oblika potpore:

- **barem jedan povratni oblik potpore** (proračunsko jamstvo i/ili finansijski instrument) koji se financira iz programa InvestEU ili iz drugih izvora financiranja i
- **bespovratni oblik potpore** koji se financira iz programa LIFE i koji će biti u skladu s njegovim ciljevima politika i kriterijima prihvatljivosti.

Element bespovratnih sredstava u okviru programa LIFE upotrebljavat će se na strateški način kako bi se privuklo dodatno financiranje za važna ulaganja. Udruživanjem resursa, mješovito financiranje višestruko povećava mogućnost ostvarivanja ulaganja dopuštanjem svakom financijeru da stekne prednost u odnosu na njihova sredstva te osigurava bolju koordinaciju javne potpore koju Komisija i drugi financijeri pružaju radi ostvarivanja ciljeva politika EU-a.

Mješovito financiranje može se primjenjivati za olakšavanje reproduciranja projekata ili za potporu utvrđivanju i promicanju mogućih zelenih ulaganja.

U okviru programa InvestEU mješovito financiranje moglo bi otvoriti mogućnosti za ostvarivanje zaštite/povećanja prirodnog kapitala, uključujući aspekte ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe tim promjenama, ugrađene i proširene unutar projekata. Element bespovratnih sredstava operacije mješovitog financiranja može dodatno potaknuti veći učinak ciljeva politika koji podupiru dio projekata koji nije unovčiv ili daju veće jamstvo ulagačima.

U slučaju da se operacija mješovitog financiranja ne ostvari, ta će se sredstva upotrijebiti za financiranje bespovratnih sredstava. Neiskorištena sredstva također će se preraspodijeliti na bespovratna sredstva.

Najveći iznos dodijeljen za element bespovratnih sredstava operacija mješovitog financiranja iznosit će 15 milijuna EUR za razdoblje 2021.–2024.

Komisija će svake godine izvještavati Odbor za program LIFE o preliminarnim studijama i mogućem razvoju operacije mješovitog financiranja.

5.3.2. *Potpore financiranju ulaganja u energetsku učinkovitost i obnovljivu energiju*

Neiskorištena sredstva za finansijsku potporu preraspodijelit će se na bespovratna sredstva u okviru potprograma „Prijelaz na čistu energiju“.

5.3.2.1. Finansijska potpora za tehničku pomoć ulaganjima u energetsku učinkovitost i obnovljivu energiju

Neizravno upravljanje finansijskom potporom za tehničku pomoć ulaganjima u energetsku učinkovitost i obnovljivu energiju koja su usmjerena na zgrade i projekte koji štede energiju i smanjuju emisije, kao što je instrument ELENA⁴².

Ovaj je instrument, kojim upravlja EIB u okviru programa Obzor 2020. za razdoblje 2014.–2020., prethodio potprogramu „Prijelaz na čistu energiju“. ELENA pruža bespovratna sredstva za tehničku pomoć ulaganjima u energetsku učinkovitost i obnovljivu energiju koja su

⁴² <https://www.eib.org/en/products/advising/elena/>

usmjereni na zgrade i inovativne projekte gradskog prijevoza i mobilnosti koji štede energiju i smanjuju emisije.

U okviru takvog instrumenta, finansijska potpora pruža se uslugama razvoja projekata u vezi sa svim aktivnostima potrebnima za razvoj i mobilizaciju financija za program ulaganja uključujući, primjerice: studije izvedivosti, projektne studije, strukturiranje programa, poslovne planove, energetske preglede, objedinjavanje manjih projekata radi formiranja unovčivih paketa. Troškovi povezani sa samim programom ulaganja, poput troškova hardvera, nisu prihvatljivi.

Provjeda ove vrste instrumenta ovisi o namjenskim sporazumima o doprinosu između Europske investicijske banke (engl. *European Investment Bank – EIB*) i Europske komisije. Ovaj instrument pruža finansijsku potporu krajnjem korisniku u skladu s modalitetima utvrđenima u ugovorima o doprinosu.

Potpore za financiranje tehničke pomoći ulaganjima u energetsku učinkovitost i obnovljivu energiju neće premašivati 45 milijuna EUR za razdoblje 2021.–2024.

5.4. Potpora financiranju ostalih djelovanja u okviru neizravnog upravljanja

U skladu s člankom 62. stavkom 1. točkom (c) Finansijske uredbe, zadaće izvršenja proračuna Komisija može delegirati različitim vrsta partnera, poput međunarodnih organizacija, decentraliziranih agencija i tijela javnog prava, uključujući organizacije država članica.

Odabir osoba i subjekata kojima će biti povjereni izvršenje sredstava Unije mora biti transparentan, opravdan prirodom djelovanja i ne smije dovoditi do sukoba interesa.

U skladu s člankom 154. stavkom 3. finansijskih pravila Finansijske uredbe, Komisija osigurava da subjekti na koje se delegiraju zadaće izvršenja proračuna dokažu razinu finansijskog upravljanja i zaštite finansijskog interesa EU-a jednakovrijednu onoj koju ima Komisija.

Komisija ostaje u konačnici odgovorna za proračun EU-a i obavještava Europski parlament i Vijeće o operacijama koje provode nadležni subjekti i osobe.

5.4.1. Finansijska potpora za druge aktivnosti neizravnog upravljanja u području okoliša i klime

Ad hoc sporazum o doprinosu može se potpisati s međunarodnim organizacijama, decentraliziranim agencijama i tijelima javnog prava, uključujući organizacije država članica radi pružanja ograničene potpore *ad hoc* aktivnostima od zajedničkog interesa.

Primjeri aktivnosti neizravnog upravljanja koje su se u prošlosti financirale iz programa LIFE uključuju istraživanje koje je proveo OECD kako bi se osigurale pouzdane vrijednosti spremnosti na plaćanje radi izbjegavanja štetnih učinaka na zdravlje povezanih s izloženošću kemikalijama i ažuriranje preporuka smjernica i informacija o zdravstvenim rizicima onečišćenja zraka u Europi koje je proveo WHO.

Djelomičan popis djelovanja planiranih za razdoblje 2021.–2024. uključuje sljedeće projekte:

- međunarodnu razmjenu informacija o korištenju najboljih dostupnih tehnika (BAT) za kontrolu industrijskih emisija – faza III – koju će provoditi OECD;
- paneuropski akcijski plan za jesetre – kojeg će provesti Tajništvo Bernske konvencije (Vijeće Europe);
- ažuriranje smjernica o akcijskim planovima za zaštitu zdravlja od toplinskih valova – koje će provesti Svjetska zdravstvena organizacija – Europski centar za okoliš i zdravlje (engl. *European Centre for Environment and Health – ECEH*).

Indikativni iznos dodijeljen za ovu vrstu djelovanja koju u okviru neizravnog upravljanja provode Glavna uprava za okoliš i Glavna uprava za djelovanje u području klime iznosi 3 milijuna EUR za razdoblje 2021.–2024.

5.4.2. Financijska potpora za aktiviranje ulaganja privatnog sektora u energetsku učinkovitost

Sporazum o doprinosu s UNEP-om za aktiviranje ulaganja privatnog sektora u energetsku učinkovitost putem Grupacije financijskih institucija za energetsку učinkovitost (engl. *Energy Efficiency Financial Institutions Group – EEFIG*) u okviru Poglavlja 2. „Poboljšanje klimatske neutralnosti i čiste energije“ priloga Memorandumu o razumijevanju između Europske komisije i Programa Ujedinjenih naroda za okoliš za razdoblje suradnje 2020.–2024. sklopljenog između Europske komisije i UNEP-a.

Rad EEFIG-a pruža značajan doprinos u ubrzaju privatnih financija energetskoj učinkovitosti koja se trenutačno usredotočuje na europski zeleni plan, unutar okvira Plana oporavka EU-a.

Financijskoj inicijativi za Program Ujedinjenih naroda za okoliš (engl. *The United Nations Environment Programme Finance Initiative – UNEP FI*) povjerava se provedba dijela aktivnosti EEFIG-a u skladu s modalitetima utvrđenima u sporazumima o doprinosu.

Financijska potpora UNEP-u ne smije premašiti 0,6 milijuna EUR za razdoblje 2021.–2024.

5.5. Projekti koji se financiraju drugim oblicima financiranja koji će biti uključeni u udio proračuna od 85 % u skladu s člankom 9. stavkom 3.

U skladu s člankom 9. stavkom 3., najmanje 85 % proračuna za program LIFE dodjeljuje se za bespovratna sredstva, za projekte koji se financiraju drugim oblicima financiranja u mjeri utvrđenoj u višegodišnjem programu rada i za finansijske instrumente u obliku operacija mješovitog financiranja.

Aktivnosti koje se mogu uzeti u obzir pri izračunu minimalnog praga od 85 % u skladu s člankom 8. stavkom 2. točkom (a) su:

- nagrade i službene dodjele, uključujući sve povezane rashode (odnosno Zeleni list i Nagrade za zelenu prijestolnicu; Europska poslovna nagrada; nagrada Natura 2000);
- potpora, razmjena stručnih znanja i umrežavanje radi poboljšanja sudjelovanja različitih dionika u osmišljavanju, provedbi i izvršavanju politika EU-a u području okoliša i klime (npr. Platforme za regije bogate ugljenom u energetskoj tranziciji, Sporazum o klimi, Sporazum gradonačelnika za klimu i energiju, Sporazum o zelenim gradovima, mjesto finansijskog tržista za područje energetske učinkovitosti, tjedni održive energije u EU-u, forumi za ulaganja u održivu energiju, Industrijski forum za čistu energiju iz obnovljivih izvora energije, aktivnosti umrežavanja kojima se pruža potpora nacionalnim kontaktnim točkama programa LIFE, što obuhvaća osposobljavanje, aktivnosti uzajamnog učenja i događaje namijenjene razmjeni iskustava);
- izgradnja kapaciteta i osposobljavanje te druge vrste potpore državama članicama i drugim akterima zaduženima za provedbu zakonodavstva i politika EU-a, uključujući tehničku pomoć za utvrđivanje i promicanje zelenih ulaganja, istorazinske ocjene, razvoj smjernica i razmjenu najboljih praksa (uzajamni pregled aktivnosti u području okoliša – tehnička pomoć i razmjena informacija (TAIEX-EIR Peer-to-Peer), suradnja s nacionalnim sucima, izgradnja kapaciteta država članica za izradu nacionalnih inventara emisija, platforma za smanjivanje rizika u području energetske učinkovitosti (engl. *De-risking Energy Efficiency Platform – DEEP*) itd.);
- potpora prikupljanju podataka, informatičkim sustavima, istraživanjima baza podataka i specijaliziranim tijelima koja dionicima omogućuju pristup i/ili upotrebu podataka o

- okolišu i klimi (npr. istraživanje LUCAS, Europski informacijski sustav za šume (engl. *Forest Information System for Europe* — FISE), Europski informacijski sustav za vode (engl. *Water Information System for Europe* — WISE), Opervatorij za inovacije u okviru direktive o industrijskim emisijama, Europska mreža podataka o stranim vrstama (engl. *European Alien Species Information Network* — EASIN), Opervatorij EU-a za energetsko siromaštvo, baza podataka o rezultatima projekata u okviru programa LIFE);
- odgovarajuće funkcioniranje i sigurnost ETS-a EU-a (registrov Unije) i primjena izvedenica (MRVA, NEC, rezerva za stabilnost tržišta), uključujući dražbovine platforme;
 - neizravno upravljanje s međunarodnim organizacijama (kao što su WHO, OECD, UNFCCC, UNEP, FAO, IEA, EIB) u svrhu postizanja ciljeva utvrđenih u članku 3. Uredbe LIFE (npr. neizravno upravljanje za tehničku pomoć energetskoj učinkovitosti i ulaganjima u obnovljivu energiju usmjerenima na zgrade koje štede energiju i smanjuju emisije).

Komisija će svake godine izvještavati Odbor o iznosu dodijeljenom za te projekte u prethodnoj godini.

6. KUMULATIVNO FINANCIRANJE

U nekim slučajevima, sredstva iz programa LIFE mogu se upotrebljavati za dodavanje, dopunjavanje ili kombiniranje sredstava iz drugih programa EU-a. To bi se moglo dogoditi, primjerice, radi promicanja, dodavanja ili usmjeravanja određenog rada na ključnim pitanjima u području okoliša ili klime u okviru drugih programa.

Ove će vrste financiranja biti usmjerene na razvoj zajedničkih napora, optimiziranje sinergija i/ili ostvarivanje posebnih ciljeva programa LIFE. Njihov je cilj osigurati veću učinkovitost kod učinka poluge i omogućiti bolju koordinaciju potpore krajnjim korisnicima/primateljima.

Kumulativno financiranje moglo bi se upotrebljavati za financiranje doprinosa u okviru programa LIFE, primjerice, za pozive na podnošenje prijedloga, posebna bespovratna sredstva, pozive na podnošenje ponuda ili potporu za mješovito financiranje koji se financira zajedno s drugim programima i finansijskim instrumentima EU-a.

6.1. Način upravljanja

Aktivnošću će izravno upravljati Komisija ili jedna Izvršna agencija. Upotrijebit će se neizravni način upravljanja ako je to opravdano vrstom aktivnosti.

6.2. Provedbeno tijelo

Ako bi više od jedne organizacije moglo biti zaduženo za upravljanje tim aktivnostima, odabrat će se organizacija koja upravlja najsličnijim aktivnostima, uzimajući u obzir svrhu i sadržaj aktivnosti.

6.3. Pravila provedbe

Aktivnošću će se upravljati uzimajući u obzir, koliko je god moguće, poštivanje pravila koja su na snazi u okviru dotičnih programa.

U slučaju preusmjeravanja pravila i/ili u svrhu izbjegavanja preopterećenja podnositelja zahtjeva, odabrana pravila koja će se primijeniti moraju osigurati učinkovitost u provedbi, što šire sudjelovanje i maksimalno pojednostavljenje za potencijalne podnositelje zahtjeva.

Svi pozivi na podnošenje prijedloga ili pozivi na podnošenje ponuda moraju se na odgovarajući način promicati na internetskoj stranici programa.